

SKUPŠTINA DRUŠTVA DONELA ODLUKU O PROMENI IMENA

ŠIRENJE I JAČANJE NA ISTIM TEMELJIMA

Ogromnom dvotrećinskom većinom Skupština Društva za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji 1941-1945, na svom šestom zasjedanju održanom 13. juna ove godine u Beogradu, prihvatila je predlog Saveta Društva i donela odluku da se rad nastavi pod imenom Savez antifašista Srbije - Društvo za istinu o NOB-u.

sebo ako se ima u vidu u kojim je uslovima sve to postignuto, Ratković je analizu društvene situacije zaključio rečima:

" U takvom rasporedu političkih snaga jasno je da je mesto naše organizacije u bloku demokratskih, progresivnih, proevropskih snaga. Mi tu delujemo kao deo civilnog društva, kao nevladina nepartijska

kojom se predviđa novo ime Društva obrazložio je **Vitomir Sudarski** naglasivši da se Društvo već godinama ne bavi samo istinom o NOB-u i da nije u mogućnosti da učestvuje u političkom životu drugih država nastalih na tlu nekadašnje SFRJ, to jest da je upućeno na zbivanja u Srbiji. Zadržavanje u imenu skraćenog dosadašnjeg naziva podseća na programski kontinuitet ali istovremeno izražava i želju da se na okupu održi celokupno članstvo, rekao je, pored ostalog, Sudarski.

U objedinjenoj raspravi o izveštajima o radu i predlogu statutarne odluke učestvovali su: **Svetozar Oro, Jovo Ninković, Boško Krnić, Ilija Drezgić, Šime Kronja, Milenko Marković, Verica Mirić Jandrejevski, Stevo Dokmanović, Sead Hadžović, Radoslav Đerić, Dragoljub Petrović, Azra Čemalović, Nebojša Dragosavac, Mladenko Colić, Branko Lozo, Ljubo Babić, Branko Latas, Jovanka Brkić, Radovan Pantović, Ivo Šušnjara, Goran Babić i Petar Babić.**

Izveštaji o radu usvojeni su aklamacijom a na osnovu toga data je razrešnica dosadašnjim organima Društva. Aklamacijom je usvojen i predlog da se Skupština obrati javnosti povodom blagonaklonog odnosa političkih činilaca prema profašističkim pojavama i ponašanjima. O predloženoj statutarnoj odluci glasalo se prozivkom: 65 učesnika Skupštine glasala je za, a 30 protiv, što znači da je odluka usvojena dvotrećinskom većinom, kako to i nalaže postojeći Statut.

Skupština je na kraju izabrala Savet i Nadzorni odbor. Izvestan broj predloženih u Savet (Svetozar Oro, Šime Kronja, Mladenko Colić, Branko Latas, Jovo Ninković, Slavko Popović, Verica Mirić Jandrejevski, Ivo Šušnjara, Goran Babić) odbio je članstvo u Savetu. Predsedavajući Miljan Radović, uz konstataciju da je Skupština radila demokratski, zamolio ih je da o svojoj odluci još razmisle, čime je stvorena šansa da se ona povuče. Pošto do toga nije došlo do sednice Saveta održane 27. juna, već na svojoj prvoj sednici Savet je rekonstruisan izborom novih članova.

(Izlaganja na Skupštini i novoizabrani organi- strane 6-12)

OBRAĆANJE SKUPŠTINE JAVNOSTI

ZAŠTO SE MAZE PROFAŠIZAM I NEOFAŠISTI?

Savez antifašista Srbije - Društvo za istinu o NOB-u neprestano ukazuje na opasnost koju sa sobom nosi blagonaklon odnos političkih i pravosudnih činilaca prema fašističkim ponašanjima i aktivnostima u našoj sredini. U tom smislu posebno zabrinjava što se za šovinističko-fašističke harange koristi i govornica Skupštine Republike Srbije i što se nosiocima ovakvih shvatanja oportunistički dozvoljava da najviše predstavničko telo pretvaraju u svoju javnu tribinu.

Na taj način fašizam se institucionalizuje i stiče saučesnike na mestu gde bi najmanje smeo da ih ima. Ako se tome dodaju sistematsko stvaranje uslova i agitovanje za rehabilitovanje nesumnjivih saradnika sa fašističkim okupatorima u II svetskom ratu, kao i zakonsko poistovećivanje kolaboranata sa istinskim antifašističkim boricima, nesumnjivo je da se na širokom planu stvara idejna konfuzija i umanjuje sposobnost društva u celini da prepoznaje neofašističke tendencije i da im se energično suprotstavlja.

Ohrabriranje antihaškog lobija i od najodgovornijih političkih, vojnih i crkvenih činilaca, skrivanje nesumnjivih ratnih zločinaca i izbegavanje suočavanja sa počinjenim zlodelima - takođe su dodatna inspiracija protagonistima neofašizma u našoj sredini. Tome u prilog ide i reafirmisanje pogleda i ličnosti koji su svoja izvorišta nalazili u rasizmu, antisemitizmu i napadima na tekovine francuske revolucije koja je jednakost, bratstvo i slobodu promovisala kao temelj ljudskih prava i sloboda i utrla put demokratskom građanskom društvu.

Ukazujući na sve ove i slične tendencije, Skupština Saveza antifašista Srbije - Društva za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji poziva sve antifašistički opredeljene ljude da im se organizovano suprotstave u interesu mira, prosperiteta, ravnopravnosti, dobrosusedskih odnosa i konstruktivne saradnje bez obzira na nacionalne, verske, kulturne i druge razlike.

Na početku rada učesnici Skupštine minutom ćutanja odali su poštu u međuvremenu preminulim članovima Društva: **Savi Čečuru, Jovanu Vujadinoviću, Milivoju Despotu, Luki Banoviću, Nikoli Aniću, Ahmetu Džumbu, Mileti Sokoviću, Trpetu Jakovlevskom, Gojku Uzelcu, Milošu Šumonji, Aleksandru Svirčeviću, Vukašinu Lončaru i Mirku Žugiću.**

U izlaganju predsednika Društva **Radoslava Ratkovića** data je ocena dosadašnjeg rada i presek društveno-političkih okolnosti u kojima se taj rad odvijao i odvija. Uz napomenu da su rezultati impresivni a po-

organizacija. U svom programu zapisali smo da, kao sledbenici ideja i vrednosti koje su inspirisale narodnooslobodilačku borbu, stvorile socijalističku Jugoslaviju i razvijale njen društveno-politički sistem, učestvujemo u društvenom kretanju. Naša polazna pozicija je, dakle, antifašistički NOB i socijalizam u Jugoslaviji, ali temeljito promenjeni društveni uslovi i karakter protivničkih snaga nameću potrebu redefinisiranja naših ciljeva i zadataka. Iz te perspektive treba posmatrati i pitanje promene imena našeg Društva.

Od Saveta predloženu statutaru odluku

Izvršni odbor Saveza - Društva moli sve članove da do kraja godine uplatom, odnosno doplatom članarine, ili javljanjem kancelariji Saveza - Društva (Beograd, Krunska 90, telefon 43-07-43, od 10 do 14 časova) potvrde svoje članstvo da bi se na osnovu toga sredili spiskovi redovnih članova.

VOJVODINA

PODRŠKA VOJVODANSKOJ KONVENCIJI

Žalosno je što je Srbija jedina bivša jugoslovenska republika u kojoj se antifašizam devalvira izjednačavanjem NOP-a i četničke kolaboracije. Svi treba da se potrudimo da se, u interesu naše evropske budućnosti, taj sram otkloni - istakao je Milenko Marković, potpredsednik Saveza antifašista Srbije - Društva za istinu o NOB-u, pozdravljajući učesnike Druge vojvođanske konvencije održane krajem jula u Novom Sadu. Konvenciju čine Alijansa vojvođanskih Rumuna, Banatska partija, Socijaldemokratska partija Vojvodine, Vojvođanska partija, Vojvođanski pokret i Pančevačka stranka, a podržava je više nevladinih organizacija.

Tom prilikom Milenko Marković je, pored ostalog, rekao:

- Pozdravljam vas u ime Saveza antifašista Srbije koji u svom imenu i programu sadrži obavezu odbrane najvrednijih tekovina NOB-a. Antifašizam i socijaldemokratija dva su bliska programa za afirmaciju demokratskih i socijalno-ekonomskih reformi našeg društva. I jedan i drugi program sadrže zalaganje za život ljudi i naroda u uslovima slobode i ravnopravnosti, s jedne, a za socijalnu sigurnost, s druge strane. Sa tim idejama u najtešnjoj smo vezi sa Evropom.

- Srbija je ponovo na raskršću između centralizmom, konzervativnim tradicionalizmom i antievropejstvom opterećene svesti i politike i moderne, decentralizovane, građanske države; između nacionalističke prošlosti i evropske budućnosti. U Srbiji se još zadržava shvatanje iz ranijih vremena da je prava država tek centralizovana nacionalno homogena država. Tom idejom je, kao što dobro znamo, bio motivisan i rat za "državu svih Srba".

- Lažna je dilema da li Srbiju definisati kao građansku ili kao nacionalnu državu. Građanski princip nije ugrožen nacijom, već nacionalizmom kao ideologijom krvi i tla. Izgleda da se pozicija i opozicija lakše sporazumevaju oko centralizma, četništva, monarhije, partnerstva sa Srpskom pravoslavnom crkvom, nego oko suštinskih pitanja demokratije bez kojih nema proklamovanog ustavnog diskontinuiteta.

- Čitajući vašu "ustavnu inicijativu", imam osećaj da se rađa pokret koji budi nade. Vi sa pravom ukazujete da "Srbija može da bude samosvojna, nezavisna i složena država, poštujući politički subjektivitet i ustavnu autonomnost Vojvodine u okviru Republike Srbije". Time je jasno izraženo stanovište da se ne prihvata centralističko shvatanje po kome veće ovlasti autonomije predstavljaju slabljenje zajedničke države, ali isto tako ni shvatanje po kome su ljudske i nacionalne slobode moguće samo u zasebnoj državi. Pitanje autonomije nije pitanje manje ili više države, pogotovu ne one centralističke, već pitanje jasno definisanih nadležnosti a, pre svega, to je pitanje koliko građani imaju slobode da vladaju sobom, da odlučuju o sopstvenim uslovima života i rada.

- Mi smo u Savezu antifašista, demokrate po ubeđenju, ali ne i po nabeđenju, uvereni da je vojvođanska autonomija preko potrebna Srbiji, njenoj demokratizaciji i neophodnosti da se na međunarodnom planu predstavi sa jednim novim proevropskim likom. Što Vojvodina bude samostaljnija u zakonodavnoj, izvršnoj i sudskoj vlasti, u upravljanju i raspolaganju sopstvenim resursima i prihodima, biće bolje ne samo za njen razvoj već i za ukupni razvoj zemlje. To je ne samo pravednije već je i tržišno primerenije. Parola dana trebalo bi da bude "bogatija Vojvodina - bogatija Srbija". Vojvodina kao moderna evropska regija mogla bi snažnije da povuče Srbiju prema Evropskoj uniji, da bude most prema njoj. Sa ciljem da obe postanu deo evropskog identiteta.

- Slobodan Milošević je, osamdesetih godina prošloga veka pogasio obe autonomije u Srbiji i to je bila najava njene katastrofe. Puna autonomija Vojvodine mogla bi da bude nezaobilazan podsticaj demokratskom preporodu Srbije

KAO U DOBA INKVIZICIJE

Šta crkva danas dozvoljava sebi i u čemu sve ima ne samo blagonaklonost nego i podršku državnih institucija, konkretno policije, ilustruje gostovanje pozorišta iz Modene koje je u više vojvođanskih gradova pokušalo da na ulicama predstavi svoj performans žonglersko-cirkuskog karaktera "Loša parada", u stvari priču o sedam smrtnih grehova u kojoj dobro pobeđuje.

U Novom Bečeju pozorište iz Modene srdačno je prihvaćeno, predstava je čak i nagrađena na Šestom ambijentalnom muzičko-scenskom festivalu "Joca Savić". U Novom Sadu, na dojavu crkve "o satanizmu", prekinuta je uz učešće policije, a u Rumi učinio je to sam reditelj osetivši da pretil opasnost od nekolicine narogušenih momaka koji su, verovatno, osećali potrebu da "satanistima" pokažu pravog boga.

Poznati beogradski književnik Filip David tim povodom je, na tribini Nezavisnog društva novinara Vojvodine "Promocija različitosti", rekao da se crkva kod nas često ponaša kao u vreme inkvizicije i da saopštenje episkopa bačkog Irineja povodom performansa italijanskog pozorišta podseća na srednji vek:

"Satanizam je ono što je uradio sveštenik koji je blagosiljao 'Škorpione' pre polaska u zločinački pohod", rekao je David i dodao da se i kod pokojnog vladike Nikolaja Velimirovića, proglašenog za sveca, mogu naći elementi satanizma. "Zar nije satanzizam i ono kada se sveštenik Filaret slikao sa mitraljezom i lobanjom u rukama" - postavio je pitanje poznati književnik konstatujući da je posle toga pomenuti Filaret postao vladika Srpske pravoslavne crkve.

EVROPSKA VOJVODINA NEĆE DA BUDE FEUD

Predsednik Socijaldemokratske partije Vojvodine dr Dušan Radosavljević uputio je otvoreno pismo predsedniku Republike Srbije Borisu Tadiću u kome se, između ostalog, ističe:

- Vi ste se, poštovani gospodine Predsedniče, oglušili ne samo o ono što ste obećali u izbornoj kampanji, nego i o ono što je dve godine bilo opredeljenje Vaše verzije budućeg Ustava. Vi ste javnosti predočili da će u budućem najvišem pravnom aktu pokrajina imati zakonodavnu, izvršnu i delimičnu sudsku vlast. Vi ste se zalagali za Ustavotvornu skupštinu koja će doneti najviši prav-

ni akt države, kko bi se izbegle političke turbulencije i mogućna kriza koju može izazvati ovakvo namećanje, oktroisanje Ustava, kakvo je sada na delu.

- Vojvodina je dobrovoljno ušla u sastav Srbije 1918. godine, a njeno postojanje i njena autonomija su plod antifašističke borbe svih naroda. Zar ćete sebi dozvoliti da i na ovom primeru budu poništene tekovine srpskog antifašizma? Zar ćete dopustiti da građani Srbije stvarno pomisle da je antifašizam bio promašaj a ne proces kojim su se pre 60 godina pridružili civilizovanim društvima Evrope?

- Ono čemu ste se Vi pridružili nije revolucija, nego desničarska, birokratska evolucija. Vi ste na čelu stranke koja se

dići članstvom u Socijalističkoj internacionali. Ovo članstvo obavezuje na demokratsku proceduru, poštovanje razlika i vrednosti koje su temelj savremene Evrope, koju je osmislila evropska levica. Zar ste zaboravili te vrednosti i opredelili se zbog opstanka na vlasti za desnicu, našavši partnere u ekstremnoj nacionalističkoj desnici SRS i umerenoj desnici DSS.

- Gospodine Predsedniče, upisali ste se u listu onih koji su vazda od Vojvodine pravili feud, a od građana nemušte, poštene i vredne radnike, koje je svako mogao ponižavati i zloupotrebljavati. Istorija nema lepo ime za ovakve politike i ovakve državnike.

USTAVNO IGNORISANJE ANTIFAŠIZMA

Savez antifašista Srbije - Društvo za istinu o NOB-u konstatuje da se predloženi Ustav Srbije ne određuje prema antifašizmu i antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi. S obzirom da su susedne države nastale na tlu nekadašnje Jugoslavije i ustavom naglasile da se temelje na tekovinama antifašističke borbe a imajući u vidu da se na tome zasniva i savremena ujedinjena demokratska Evropa, prećutkivanje antifašizma u Ustavu Srbije dodatno je distanciranje od Evrope i novo postavljanje barijera na putu ka njoj. Time se ustavno verifikuje i dosadašnje u javnosti oštro kritikovano ponašanje državnih organa naše zemlje ispoljeno bojkotom prema međunarodnom obeležavanju 60. godišnjice oslobođenja Aušvica i proslavi jubilarne godišnjice pobeđe nad fašizmom u II svetskom ratu.

Ustavnom definicijom srpske države ne uvažava se činjenica da je ona višenacionalna zajednica što u buduće odnose unosi elemente građanske neravnopravnosti i može da izazove podozrenja i strah građana nesrpske nacionalnosti da će biti tretirani kao građani drugog reda. To još pojačava uvođenje na mala vrata monarhističkih simbola čime se takođe stvara osnova za krucijalne političke podele i nestabilnost u unutrašnjim odnosima.

Savez antifašista Srbije smatra nedopustivim dalje insistiranje na centralističkom uređenju države pri čemu se Vojvodini pod firmom autonomije određuje procentualna milostinja a jasno je da autonomije nema bez zakonodavne, izvršne i delimično sudske funkcije. Podršku ne zaslužuje ni više drugih suštinskih rešenja datih u predloženom oktroisanom Ustavu kao ni vampirski način na koji se do ovog predloga došlo, to jest tajnim noćnim dogovorom malobrojnih političkih aktera, mimo javnosti i bez mogućnosti javne rasprave. Unošenje preambule o Kosovu nastavak je iracionalne politika kojoj je cilj izborni čar a ne suštinska rešenja sudbinskih pitanja srpske države i njenih građana. Ishitreni Ustav zbog toga je svojevrsna ucena kojom se degradira uloga građana kao političkih subjekata i nosilaca suvereniteta. S njima se najgrublje manipuliše a i njihovi predstavnici - narodni poslanici ustavno se promovišu kao bespogovorni poslušnici otuđenih političkih vrhova koji sebi stvaraju prostor za legalizovanu samovolju i autokratska ponašanja.

Savez antifašista je uveren da ovo mišljenje dele i sve istinski i proevropski orijentisane snage u Srbiji koje ni u kom slučaju ne mogu da budu uz Ustav kojim se iskazuje inat prema međunarodnoj zajednici a na štetu strateških interesa Srbije i njenih građana.

STVORENA JE ATMOSFERA KOJA PODSTIČE EKSCESE

Srbija je zaplijusnuta talasom destruktivnih pojava koje svako demokratsko društvo najoštrije osuđuje i krivično sankcioniše počiniocima takvih nedela. Kod nas, međutim, izostaje efikasno reagovanje vlasti i sve se, manje-više, svodi na formalnu verbalnu osudu - upozorio je sredinom septembra Savez antifašista Srbije - Društvo za istinu o antifašističkom NOB-u i pozvao progresivnu javnost da se tim pojavama, dok još nije kasno, najenergичnije suprotstavi.

Sa skupštinske govornice zveckala se oružjem, širi se haranga protiv javnih ličnosti nesrpske nacionalnosti koje nije pošteđena čak ni potpredsednica Vlade Ivana Dulić-Marković; propagandno i fizičkim nasiljem nastupa se sa antisemitskih pozicija, preti se ubistvom osobama koje javno izražavaju "nepoželjne stavove". Ubistvo i bekstvo zaštićenih svedoka, povlačenje sudije Specijalnog suda, zloupotrebe poslaničkog imuniteta za podsticanje međunarodne netrpeljivosti - takođe izazivaju najdublju zabrinutost u trenutku kada je najveći interes Srbije da što pre ispuni evropske standarde i postane kandidat za članstvo u Evropskoj uniji.

Svođenje ovih zbivanja na pojedinačne ekscese i ispade iščašenih pojedinaca deluje krajnje licemerno jer se već dugo na širem društvenom planu razvija retrogradna ksenofobična svest i širi atmosfera koja podstiče takva ponašanja i čak ih čine poželjnim.

Relativizovanje zločina počinjenih u ratovima na kraju prošlog veka, slavljenje i skrivanje optužnih za te zločine, širenje teorije zavere protiv srpskog naroda, oživljavanje starih i stvaranje novih mitova na temelju prekrajanja nepobitnih istorijskih činjenica, davanje prava jednoj crkvi da u multinacionalnom i multikonfesionalnom društvu odlučuje o svemu i svačemu - upečatljivo potvrđuje da nije reč o slučajnim i pojedinačnim ekscesima jer se to najčešće čini uz direktnu potporu krugova koji Srbiju udaljavaju od demokratije i guraju je u profašističke vode i neku vrstu klerofašizma.

KAŽNJAVANJE PO NALOGU POLITIČKOG VRHA

Uklanjanje zamenika specijalnog tužioca Miodjuba Vitorovića logično je tumačiti kao kažnjavanje po nalogu sa visokog političkog mesta. Neizbežan je i utisak da se Vitorović proglašava nepodobnim za dosadašnju dužnost upravo zbog toga što je na toj dužnosti ispoljio profesionalnu doslednost, visoku moralnost i hrabrost.

Savez antifašista Srbije - Društvo za istinu NOB-u izražava zabrinutost i upućuje javni protest što se i na ovaj način, zarad opstanka na vlasti, po više nego skupoj ceni kupuje nekolicina glasova partije koja se ni danas ne odriče Slobodana Miloševića i njegove pogubne politike. I što je još gore, sadašnja vlast u Srbiji, pred svojim građanima ali i pred čitavim svetom, mnogim svojim postupcima, pa i smenom tužioca, potvrđuje ne samo blagonaklonost prema politici koja je zemlji donela poniženje, jad i beznade, već i nastoji da se ta politika reanimira i na najširoj društvenoj sceni reafirmišu snage koje su je kreirale i nastoje da je i dalje vode.

Tu opasnost na vreme treba uočiti da bi se, dok je još moguće, izbegle nove katastrofalne posledice. U tom smislu, Savez antifašista se zalaže za jedinstven nastup svih istinski demokratskih reformskih snaga koje nas mire a ne svađaju sa susedima i vode ka Evropi gde nam je i mesto - ističe se u reagovanju koje je javnosti predočeno početkom jula ove godine.

ČLANOVI SAVEZA JAVNO REAGUJU

KAD SU ŽENE KOD NAS DOBILE PRAVO GLASA

U tekstu "Žene lako mogu da izgube stečena prava", objavljenom u "Danasu", Dragana Petrović, potpredsednica Saveta Republike Srbije za rodnu ravnopravnost, između ostalog kaže da je "8. mart datum koji nas povezuje sa borbom za ženska prava. Mi ne bismo danas mogle da se borimo za sve ovo o čemu govorimo da neke žene pre nas nisu izborile pravo glasa i niz drugih ženskih prava..."

Nisu "neke žene" izborile pravo glasa za žene u ovoj zemlji, već borci NOR-a i revolucije 1941-1945, predvođeni komunistima i komunistkinjama, čija je partija - KPJ to imala u svom programu kada to nije imala nijedna građanska stranka.

Kada su 1945. žene Srbije i Jugoslavije dobile pravo glasa, a ubrzo i ostala prava, to još nisu imale Švajcarkinje, a Francuskinje su, 20. aprila 1945, prvi put u istoriji mogle da glasaju i da budu birane, dok su ostala prava dobile mnogo kasnije.

Sad, u vreme kolaboracije, to se prećutkuje. O komunistima i komunistkinjama se ne pišu i ne govore samo mnoge neistine, nego se na sve moguće načine zatiru tragovi narodnooslobodilačkog rata i antifašizma, pa se u tom smislu pišu udžbenici, menjaju nazivi ulica istaknutih antifašista, ruše njihovi spomenici...

Tako je u Beogradu na uglu Makenzijeve (ranije Maršala Tolbuhina) i Knjeginje Zorke (ranije Ivana Milutinovića) srušena bista narodnog heroja Nadežde Purić koju je Specijalna policija uhapsila 18. novembra 1941. d. bia sledećeg dana podlegla batinama i mučenju a da policija nije uspela ni zapisnik da sastavi. Već godinama stoji postament bez biste sa njenim uklesanim imenom i stihovima Desanke Maksimović. Na čije zadovoljstvo i sramotu? (Objavljeno u "Danasu" 13. septembra)

Dragoslav DIMITRIJEVIĆ

UDRUŽENJE ŠPANSKIH BORACA I PRIJATELJA SJAJNO OBELEŽILO JUBILEJ ŠPANIJA U ANTIFAISTIČKIM SRCIMA

Pre 70 godina, 22. oktobra 1936, u Španiji su, kao potvrda međunarodne solidarnosti u borbi protiv fašizma, formirane internacionalne brigade u kojima je učestvovalo i više od 1.700 Jugoslovena. Mnogi od njih potom su bili više nego zapaženi učesnici narodnooslobodilačke borbe u Jugoslaviji. Dovoljno je pomenuti Žikicu Jovanovića Španca, kao i činjenicu da su komandanti sve četiri armije NOV na kraju rata bili "Španci" - Koča Popović, Peko Dapčević, Petar Drapšin i Kosta Nađ.

Obeležavanju ovog jubileja beogradsko Udruženje španskih boraca 1936-1939. i prijatelja dalo je kolosalan, gotovo neverovatno doprinos:

- U saradnji sa Muzejom istorije Jugoslavije, Nacionalnim arhivom Katalonije, Arhivom "Rat i izgnanstvo" i Fondacijom Pablo Iglésias u Beogradu je priređena sjajna izložba "U čast španskih boraca" sa fotografijama, plakatima, predmetima španskih boraca, autentičnim dokumentima, kolekcijom akvarela katalonskog slikara Đuzepa Franc-

Klapersa o izbeglicama i logoru u Francuskoj, slikama i grafikama beogradskog intervrigadiste Đorđa Andrejevića Kuna. Ova izložba upravo je postavljena i u Muzeju Vojvodine u Novom Sadu.

- Sa Jugoslovenskom kinotekom priređena je revija filmova o španskom građanskom ratu. Dokumentarnim filmovima čuvenih autora - "Umreti u Madridu" Frederika Rosifa, "Španija 1936" Luisa Bunjuela, "Gernika" Alena Renea, "Nada" Andrea Malroa i drugim, pridruženi su igrani filmovi poput "Zemlje i slobode" Kena Louča i, što je bio poseban doživljaj, više igranih filmova novije španske produkcije koji govore o tome kako se u Španiji doživljavao i doživljava ovaj tragičan period španske i svetske istorije.

- Trezor II programa RTS-a takođe je u susret jubileju emitovao više arhivskih emisija posvećenih interbrigadistima i španskom građanskom ratu.

- Na sam jubilarni dan, Udruženje je položilo venac na spomenik interbrigadistima u Karađorđevom parku na početku ulice

koja na njih podseća, a uoči ovog dana održan je i godišnji sastanak Udruženja. Tu je, pored ostalog, konstatovano da je španski kralj Huan Karlos ove godine predsetniku Udruženja interbrigadisti Lazaru Latinoviću uručio Orden za građanske zasluge, da je u Španiji ova godina zvanično proglašena za "Godinu istorijskog sećanja". Sve beogradske manifestacije uživale su svestranu pomoć Ambasade Španije, to će reći - španske države. S druge strane, zvanični predstavnici države Srbije uzdržali su se od bilo koje javne podrške manifestacijama lišavajući ih čak i svog prisustva.

Za godišnji sastanak Udruženja španskih boraca i prijatelja karakteristično je i učešće ljudi koji nisu članovi Udruženja. Jedan od njih, Šime Oštrić obavestio je da je napisao knjigu o jugoslovenskim avijatičarima učesnicima španskog građanskog rata, a poznata čembalistkinja Smiljka Isaković, podstaknuta susretima za vreme boravka u Španiji, najavila je da će svojim novembarским koncertom posetiti na Španiju 1936-1939. kao i na pesnika i umetnika Federika Garsija Lorku koga su fašisti streljali u okolini Granade. N.D.

MULTINACIONALNO UDRUŽENJE BOSANACA I HERCEGOVACA U BEOGRADU

NEOPHODNA JE PROMENA "DEJTONSKOG USTAVA"

Multinacionalno udruženje Bosanaca i Hercegovaca u Beogradu zauzelo je, na nedavno održanoj Skupštini, stanovište da je neophodno mijenjati postojeći Dejtonski ustav. I to zato što je zasnovan na etničkim i entitetskim podjelama, što predstavlja smetnju normalnom funkcionisanju države i njenom uključivanju u evropske integracije. I, konačno, zato što te podjele produbljuju međunarodni antagonizam.

Čelnici Republike Srpske, radi zadržavanja postojećeg stanja, aktueliziraju pravo na održavanje referenduma o samoopredjeljenju i otepljenju RS, uprkos upozorenju međunarodne zajednice da na to, zbog ugrožavanja suvereniteta i teritorijalnog integriteta BiH, nemaju pravo, te da je to pitanje u nadležnosti države, a ne njenih dijelova. Reagovanju zvaničnika RS na ta upozorenja izjavama da "u sadašnjim okolnostima" referendum nije moguć, znači da ga se oni, kao ni ideje o razdvajanju i priključenju Srbiji, nisu odrekli, i da sa njim računaju u budućnosti, kada se za to ukaže prilika. Pored ustavotvornog aspekta, treba imati u vidu da je taj entitet stvoren nasilnim zauzimanjem vlasti i etničkim čišćenjem pripadnika drugih nacionalnosti. One su činile skoro polovinu stanovništva te teritorije, a sada ih je u RS manje od sedam odsto.

Zvaničnici RS, takođe, pružaju otpor reformama koje su uslov za prijem BiH u EU, budući da te reforme (reforma policije, obrazovanja, proširenje Savjeta ministara BiH...) jačaju centralne organe vlasti, na uštrb vlasti entiteta.

Separatističku politiku RS podržava Vlada Srbije, pri čemu se maksimalno koristi Dejtonom predviđena mogućnost uspostavljanja specijalnih paralelnih odnosa, a ne vodi se uvijek dovoljno računa o tome da oni ne bi smjeli biti na uštrb suvereniteta BiH i odnosa na državnom nivou. Zaobilaze se centralni organi vlasti i u slučajevima kada je neophodan njihov angažman u bilo kom vidu (posjeta Vojislava Koštunice i brojne državne delegacije Republici Srpskoj, neposredno poslije referenduma u CG, sporazum sa Vladom RS o izgradnji novog Pavlovića mosta i graničnog prelaza, bez prisustva vlasti BiH...), što šteti međudržavnim odnosima.

Uvjereni smo da je u interesu i BiH i Srbije da se razvijaju dobri odnosi na državnom nivou. Na to ih upućuje i EU, jer je međudržavna saradnja u regionu ključni preduslov za prijem u tu evropsku asocijaciju.

Multinacionalno udruženje Bosanaca i Hercegovaca u Beogradu svesrdno podržava istrage o ratnim zločinima i krivično gonjenje počinitelja i naredbodavaca tih zločina, bez obzira na vjersku i nacionalnu pripadnost i stranu koja ih je počinila. U vezi s tim, pozdravlja dogovor tužilaštava Srbije, Hrvatske i BiH o istraživanju zločina prilikom izvođenja akcije "Oluja". Ali, protiv se manipulaciji i zloupotrebi zločina u političke svrhe, bilo da se radi o odbrani ili minimiziranju tih zločina ili, pak, njihovom preuveličavanju i prebacivanju krivice na druge.

U posljednje vrijeme primjetna je opsežna propaganda u RS, a prenosi se i u Srbiju, kojom se potenciraju zločini nad Srbima i, istrgnuto iz konteksta cjelokupnih događaja, oni nastoje prikazati, maltene, kao najveće žrtve proteklog rata u BiH. Zanimljivo je pri tome ratni zločini koje je režim Slobodana Miloševića nanio drugima. To se već duže vremena posebno odnosi na Sarajevo i Bratunac. Trenutno su aktuelni zločini nad Srbima u akciji "Oluja". Ako istraga pokaže da su zločini nad Srbima u Bihacu i okolini pričinjeni od strane pripadnika 5. korpusa, sa generalom Atifom Dudakovićem na čelu, na što upućuju nedavno prikazani snimci, njih treba procesuirati i krivce neizostavno kazniti. Ali se tim zločinima ne sme zamagliti činjenica, koja te zločine nipošto ne umanjuje, da su pripadnici 5. korpusa armije BiH branili Bihać i okolinu koji su bili izloženi napadima i brojnim zločinima Vojske Republike Srpske i Vojske Republike Srpske Krajine.

Manipulacija i zloupotreba zločina u političke svrhe ima veoma negativan efekat na unutrašnjoj sceni, jer se time obmanjuje sopstveni narod i podstiče još veći međunarodni razdor. Postojeće vlasti u zemljama koje su bile zahvaćene ratom dužne su da svoje građane suoče sa sopstvenim zločinima i da se na toj osnovi djeluje u pravcu pomirenja. S.HADŽOVIĆ - R.ĐERIĆ

DELEGACIJA SAVEZA U SKUPŠTINI GRADA

POSTOJE USLOVI ZA SARADNJU

Povodom 20. oktobra, Dana oslobođenja Beograda u II svetskom ratu, iz Saveza antifašista Srbije - Društva za istinu o NOB-u, gradonačelniku Beograda Nenadu Bogdanoviću upućeno je pismo sa predlogom da ga predstavnici Saveza upoznaju sa programskim opredeljenjima i aktivnostima i da se razgovara o mogućim oblicima saradnje.

U ime gradonačelnika, delegaciju koju je predvodio predsednik dr Radoslav Ratković, a u kojoj su bili i Marija Todorović, Radovan Pantović i Nebojša Dragosavac, primio je zamenik predsednika Skupštine Beograda Zoran Alimpić.

Govoreći o nastanku i transformaciji Društva za istinu o antifašističkom NOB-u u Savez antifašista, dosadašnjim aktivnostima i intencijama na kojima se zasnivaju, predstavnici Saveza su naglasili da u antifašističkoj i demokratskoj tradiciji Beograda treba tražiti i nalaziti oslonac za saradnju Saveza sa beogradskim institucijama, uključujući i Skupštinu grada i gradsku upravu. Posebno je ukazano na obaveznu Beograda da se odbrani civilizacijski odnos prema spomenicima koji podsećaju na period NOB-a, pri čemu su predstavnici Saveza kao pozitivan primer istakli uređenje Groblja streljanih u okupiranom Beogradu. Naglašeno je i to da Savez, s obzirom na dobre odnose i saradnju sa srodnim organizacijama u svim delovima nekadašnje Jugoslavije, može da doprinese unapređenju saradnje Beograda sa neposrednim susedima.

Zamenik potpredsednika Skupštine Beograda Zoran Alimpić ukazao je na okolnosti u kojima se odvija rad Skupštine grada i usvajaju odluke. Naglasio je da postoje uslovi za odgovarajuću saradnju pri čemu je potrebna i veća inicijativnost Saveza ne samo prema gradskim nego i prema opštinskim organima imajući u vidu i nadležnosti i odgovornosti gradskih opština. Prema njegovim rečima, u okviru opredeljenja da se od strane grada materijalno podrže odgovarajući projekti i programi nevladinih i drugih organizacija i ustanova, u načelu postoje uslovi da i pojedini programi Saveza budu podržani na ovaj način.

Povodom 20. oktobra - Dana oslobođenja Beograda u II svetskom ratu, delegacija Saveza antifašista Srbije - Društva za istinu o NOB-u, zajedno sa delegacijom Skupštine Beograda i drugim delegacijama, položila je cveće na Groblje oslobodilaca Beograda i Groblje streljanih u okupiranom Beogradu.

Savez su ovom prilikom predstavljali Josif Strunjaš, Azra Čemalović i Radoslav Đerić.

SUSRET SA RAIFOM
DIZDAREVIĆEM

Prilikom boravka Raifa Dizdarevića u Beogradu, predstavnici Saveza antifašista Srbije - Društva za istinu o NOB-u sastali su se i razgovarali sa nekadašnjim predsednikom Predsedništva SFRJ a današnjim predsednikom Saveza društava "Josip Broz Tito" u Bosni i Hercegovini.

Raif Dizdarević je ovom prilikom izložio svoj pogled na aktuelnu situaciju i odnos političkih snaga u Bosni i Hercegovini posle nedavnih izbora, naglašavajući da se situacija u BiH ne može menjati radikalnim potezima već postepeno, korak po korak, pri čemu je bitno da na javnoj sceni postoji aktivna i afirmisana antifašistička organizacija.

Društva "Josip Broz Tito" spontano su nastajala širom Bosne i Hercegovine, uključujući i Republiku Srpsku, a sada je to pokret organizovan u Savez koji se dokazuje sposobnošću da u konkretnim akcijama okupi značajan broj građana - rekao je Dizdarević pominjući da u pojedinim društvima mladi čine ubedljivu većinu.

S druge strane, gost iz Bosne i Hercegovine, upoznat je sa aktuelnim aktivnostima Saveza antifašista Srbije - Društva za istinu o NOB-u a posebno sa odlukama nedavne Skupštine koje, kako je rečeno, doprinose jačanju saradnje sa srodnim organizacijama u drugim delovima nekadašnje zajedničke države jer naglašavaju značaj borbe protiv aktuelnih neofašističkih i neonacističkih tendencija a temelj za saradnju u toj borbi vide u punoj ravnopravnosti srodnih antifašističkih organizacija.

POVODOM OBNAVLJANJA MUZEJA U JAJCU

ČUDO, ZVANO II ZASEĐANJE AVNOJ-A

Čudo se dogodilo 29. novembra 1943. Svet je ostao bez daha. U porobljenoj Evropi koja je stenjala pod Hitlerovom čizmom, ljuti ratnici, u srcu dalekog i nezaštićenog Balkana, provodili su besanu noć, svodeći račune svoje dvoipogodišnje nepravne borbe protiv fašističke ratne mašine, borbe Davida i Golijata, i kujući planove za budućnost. Hitler je besneo, Staljin se mrštio, Ruzvelt i Čerčil upitno su dizali obrve, a svet je shvatao da su čuda ipak moguća. Iz Jajca, tog dana slati su signali na sve strane planete da su narodi Jugoslavije pomrsili balkanske planove fašističke soldateske i poraz (1941. godine) pretvorili u pobedu.

Reč je, naravno, o II zasedanju AVNOJ-a, događaju koji je, za neverovati, jednom ustaničkom pokretu, kome skoro niko nije davao nikakve izgleda, iznedrio njegovo vrhovno zakonodavno i izvršno predstavničko telo. San je postao stvarnost. Ništa antifašističije nije se moglo dogoditi. Svi narodi Jugoslavije, na vlastiti ponos i divljenje sveta, zakitili su se antifašističkim znakom pobeđe. I niko tu nije bio ni prvi ni poslednji. Od Slovenije do Makedonije, ginula je sve

sama mladost, ugradjujući, zajedno sa antifašističkim borbama sa drugih strana sveta, svoje živote u potiranje zastrašujućih fašističkih ratnih planova.

O tome u Jajcu, uz Plivu, skriveno uz temu, stoji svedočanstvo, zgrada podignuta za 21 dan, dalekog novembra 1943. godine, a da niko od graditelja i omladinaca, koji su predano brinuli o svakoj pojedinosti, pojma nije imao o njenoj nameni. Kada je u zamačenom zdanju Tito obznanio da se otvara II zasedanje AVNOJ-a, jednostavna ali stamena građevina počela je da se pretvara u spomenik. Spomenik koji su pokušali da razore u nedavnom zločinačkom ratu. Bio je to tek jedan od apsurdna grozota kroz koje smo prošli poslednjih godina.

Baš ovde, gde smo nekad počinjali, dolazi vreme otrežnjenja. Osnovan je Odbor, sa predstavnicima svih bivših republika, za obnovu Muzeja II zasedanja AVNOJ-a. Prvog oktobra održana je peta sednica odbora, na kojoj su učestvovali članovi iz svih bivših republika. Utvrđeno je da su spoljni radovi na zgradi završeni, da se radovi u enterijeru uveliko privode kraju. U toku je rad na prikupljanju eksponata raznetih u

toku rata. Odlučeno je da će unutrašnjost, koja maksimalno treba da odgovara originalnom ambijentu, biti dizajnirana tako da se postigne maksimalan sklad između opšteg značaja zasedanja i doprinosa svake od republika njegovim odlukama. Predstavnik SUBNOR-a Srbije predložio je da se, zalažući se za što temeljitije obavljanje svih priprema, Muzej svečano otvori 2008. godine, na 65. godišnjicu II zasedanja AVNOJ-a što je jednoglasno prihvaćeno.

Upućeno je jedinstveno pismo vladama Slovenije, Hrvatske, BiH, Srbije, Crne Gore i Makedonije radi finansijske podrške čitavom poduhvatu.

Konstatovano je da su politička prepućavanja oko II zasedanja AVNOJ-a uglavnom utihnula. Da se čitav događaj preselio u istoriju kao svedočanstvo da su u jednom odsudnom trenutku, kada je rešavana sudbina sveta, svi narodi bivše Jugoslavije odlučno stali na stranu antifašizma. Na zvaničnicima je da, svesrdno podržavajući obnavljanje Muzeja II zasedanja AVNOJ-a, pokažu da su u stanju da shvate tu nesumnjivu poruku istorije.

Radoslav ĐERIĆ

IZLAGANJA I RASPRAVA NA SKUPŠTINI DRUŠTVA

**DR RADOSLAV RATKOVIĆ
NASTUPAMO U
DEMOKRATSKOM,
PROGRESIVNOM,
PROEVROPSKOM BLOKU**

Pošto je ocenio da izveštaj o radu sadrži "zaista impresivnu listu ostvarenja u različitim oblicima, postignutih u veoma stešnjenim uslovima i uprkos spoljnim i unutrašnjim teškoćama s kojima smo se suočavali", predsednik Društva prof. dr Radoslav Ratković analizirao je društveno-političke okolnosti u kojima Društvo, kao nevladina organizacija koja deluje u oblasti političke ideologije i političke kulture, radi i ostvaruje svoju ulogu. Između ostalog je rekao:

- Osnovna karakteristika naše političke situacije je polarizacija političkih snaga. Postoje dve tendencije: jedno su konzervativne snage različitih vrsta koje su se pod Miloševićem organizovale u jedan blok, uspostavile svoju vlast, naročito u aparatima sile (policija, bezbednost, pravosuđe, vojska), stvorile putem kriminala novu klasu enormnih bogataša koja gospodari u privredi; zauzeli ključna mesta u medijskom prostoru, a od zastupnika raznih vrsta konzervativnih i retrogradnih ideoloških struja formirala se smeša koja ih podržava i predstavlja u sferi duhovne elite. SPS i SRS su samo jedan partijski izraz ove formacije. Ona je zadržala 5. oktobra bitna područja svoje vladavine, zatim ih konsolidovala i sada ponovo pokazuje težnju da restaurira u potpunosti svoju vladavinu. Naravno da je ona zdušno protiv Haškog tribunala, da je protiv NATO-a, protiv integracije u Evropu, protiv normalizacije odnosa sa susedima i narodima bivše Jugoslavije itd.

Drugo su demokratske, progresivne, proevropske snage, koje su se u borbi protiv Miloševićevog režima formirale u različitim oblicima povezivanja.

U osnovi postoji samo ta politička suprotnost. Na planu partijskog organizovanja i odnosa, slika je deformisana i pojavljuje se u iskrivljenom vidu. Da bi se stvari raščistile, moralo bi partijsko ponašanje da izražava osnovnu suprotnost. To se ne može izbeći jer se ne radi o razlikama već o totalnoj suprotnosti: ili miloševićevski blok sa svojom autoritarnom, profašističkom, nacionalističkom, antievropskom politikom, ili blok demokratskih proevropskih snaga.

Tećeg nema. Treće se svodi na prvo. Treće - to su oni demokrati koji smatraju da je vlast preneti parlamentarnim putem, na izborima. Treće su "legalisti" koji su držali kišobran nad miloševićevcima i pružili im zaštitu da 5. oktobra zadrže pozicije u policiji i vojsci, da njihove partije ostanu respektabilni članovi parlamenta, da se ne postavi pitanje oduzimanja opljačkano bogatstva, da njihove ideologe niko ne dira. Treće to su oni demokrati koji su pomirljivi i spremni na saradnju sa miloševićevskim blokom jer osećaju s njima idejnu i političku srodnost.

- U miloševićevskom bloku se vidi pre-

grupisanje. Kao vodeća politička snaga sve se više ispoljava SRS, partija ekstremne desnice. Ona je monolitna, dobro organizovana partija koja sa proštom ali zapaljivom demagogijom u kojoj, po fašističkom modelu, spaja nacionalizam i ksenofobiju sa egalitarističkim socijalnim parolama i obećanjem borbe protiv korupcije. To je čini veoma privlačnom u društvu koje je izgubilo ratove i iznutra materijalno, politički i moralno razoreno. Zbog toga je SRS najjača partija miloševićevskog bloka.

Međutim, postoji i druga fašistička kolona, takođe u nastupanju. To je klerofašizam. Ona se na otvoren način izražava u vidu udruženja kao što su Otačestveno udruženje "Obraz", "Sveti Justin filozof", "Svetozar Miletić", "Dveri" i slična, ali je u stvari glavna njena snaga u vrhovima pravoslavne crkve i snažnim ispoljavanjem tendencija da crkva ima sve veću ulogu u društveno-političkom životu, sa krajnjim fundamentalističkim ciljem stvaranja teokratske države.

- Koštunica je uspeo ne samo da opstruira kursu ulaska u Evropu, nego i da povuče poteze koji poništavaju glavna obeležja spoljne pozicije zemlje. "Nesrećnim spletom okolnosti" državna zajednica SCG nije učestvovala na međunarodnom skupu povodom 60. godišnjice oslobođenja Aušvica, a onda je došlo do vrhunskog događaja: Koštunica je ispisao našu zemlju iz redova zemalja pobednika svetske pobede nad fašizmom. Sa počasnog mesta jedne od istaknutih zemalja u antifašističkoj borbi i osnivača OUN, nestali smo kada se proslavljala 60. godišnjica svetske pobede nad fašizmom.

To je potez od strategijskog značaja jer se napredne tendencije u svetskoj politici i organizacije koje su na toj poziciji stvarane, uključujući i Evropsku zajednicu, čvrsto oslanjaju na antifašizam i na zastupanje onih vrednosti protiv kojih je bio fašizam: ljudska prava i sloboda, individualna i kolektivna, ravnopravnost naroda i zemalja, rešavanje sporova mirnim putem.

Naravno da u sadašnjem svetu postoje snage koje se tome suprotstavljaju, koje dovode u pitanja načela na kojima je stvorena OUN i, posebno, načela na kojima egzistira Evropska zajednica. Te snage naslednice su fašizma, bez obzira kako se zovu.

- U ovakvoj društvenoj situaciji i rasporedu političkih snaga, jasno je da je mesto naše organizacije u bloku demokratskih, progresivnih, proevropskih snaga. Mi tu delujemo kao deo civilnog društva, kao nevladina nepartijska organizacija. U svom programu zapisali smo da, kao sledbenici ideja i vrednosti koje su inspirisale narodnooslobodilačku borbu, stvorile socijalističku Jugoslaviju i razvijale njen društveno-politički sistem, učestvujemo u društvenom kretanju. Naša polazna pozicija je, dakle, antifašistički NOB i socijalizam u Jugoslaviji, ali temeljno promenjeni društveni uslovi i karakter protivničkih snaga nameću potrebu redefinisivanja naših ciljeva i zadataka.

Iz te perspektive treba posmatrati i pitanje

promene imena našeg Društva, koje već isuviše dugo vremena traje i izaziva ozbiljne probleme u našoj organizaciji. Krajnje je vreme da to okončamo i mislim da će ovoga puta predlog Saveta o promeni imena biti najzad prihvaćen.

**VITOMIR SUDARSKI
U NOVE BITKE
S PARTIZANSKOM HRABROŠĆU**

Pored prethodno objavljenog obrazloženja statutarne odluke koja predviđa promenu imena Društva, dodatno obrazloženje, kao član Saveta Društva i radne grupe koja je odluku pripremila, dao je Vitomir Sudarski.

"Sa promenama je trebalo početi onda kada su tražene i argumentima obrazlagane. Onda kada su se pismeno i usmeno izjašnjavali mnogi osnivači Društva, Miloš Minić, na primer - istakao je Sudarski i, između ostalog, rekao:

- Sadašnji predlozi Saveta Društva nikoga ne iznenađuju. Argumenti za promene svima su dobro poznati. Nije nepoznato da se Društvo već godinama ne bavi samo istinom o NOB-u. Sa pozicija tekovina NOB-a uključilo se u tekući politički život Srbije. O tome svedoče mnoge naše tribine i reagovanja. A odavno, od konačnog raspada Jugoslavije, Društvo nije u mogućnosti da učestvuje u političkom životu država na prostoru nekadašnje SFRJ. Upućeno je na zbivanja u okviru Srbije.

- Nikoga ne iznenađuje ni prošireni sadržaj političke borbe koju u ovim godinama vodi Društvo. Pored zapaženih reagovanja na neistine o NOR-u i Jugoslaviji, sve su izraženije potrebe suprotstavljanja nedemokratskim, kleronacionalističkim i neofašističkim pojavama. Društvo na ovom planu iskazuje zapažen aktivitet.

- Savez antifašista Srbije označava savremenu, slobodarsku formulu za okupljanje, u narodnofrontovskom smislu, svih antifašističkih, istinski demokratskih, humanističko-slobodarskih grupa i pojedinaca. Svih koji su spremni da se bore za programske ciljeve naše organizacije. Ovakav naziv u startu otklanja mnoge prepreke koje Društvo proteklih godina nije moglo da savlada (pristup javnim glasilima, tešnija saradnja, u zemlji i okruženju, sa nevladinim organizacijama sličnih programskih opredeljenja, podmlađivanje članstva.

- Zadržavanje u imenu skraćenog sadašnjeg naziva izraz je želje Saveta ne samo da se naglasi organizacioni i programski kontinuitet nego i da se na okupu održi celokupno sadašnje članstvo. Zbog toga predlog sadrži sve značajne primedbe dobijene od prošlogodišnje neuspele Skupštine od danas. Niko od zastupnika predloženo ime ne želi da odstane od borbe za istinu o NOR-u i SFRJ. Niko. Ali smatramo da se možemo i moramo uhvatiti u koštac sa nosiocima starog zla zavijenog u savremeni celofan. Da se uspešno, u današnjim bitkama, možemo nositi sa desničarskim izazovima na tradiciji partizanskih bitaka protiv fašističkih okupatora i njihovih domaćih saradnika i s partizanskom hrabrošću.

REKLI SU NA SKUPŠTINI

SVETOZAR ORO

Iako je, neposredno pre rasprave, usvojen poslovnik po kome svaki učesnik u diskusiji može da govori do pet minuta, uz pravo na repliku do dva minuta, već prvi govornik Svetozar Oro tražio je da radno predsedništvo u njegovom slučaju to ne primenjuje s obzirom da ga je "više članova Saveta, Izvršnog odbora i Društva ovlastilo da govori u njihovo ime".

"Neke inicijative dovele su nas u težak položaj jer, moramo na brzaka da odlučujemo o onome o čemu smo lomili koplja tri godine" - rekao je Oro i dodao da su "Glas istine" i predsednik Društva stvorili jednostranu sliku pri čemu se "jedni favorizuju na račun drugih".

Materijale pripremljene za Skupštinu Oro je označio kao navijačke, a raspravu o promeni imena Društva kao nedemokratsku upoređujući je sa nekadašnjom 8. sednicom CK SKS, pri čemu je postavio i pitnje legitimnosti rukovodstva Društva.

"Neke stvari vode u stranače a na to ukazuje izlaganje predsednika Društva", rekao je takođe Oro i izrazio uverenje da je preimenovanje u Savez antifasista Srbije pokušaj da se "izbriše sve što smo dosad afirmisali kao pojam na jugoslovenskim prostorima" jer je "nekom palo na pamet da uništi Društvo". Nismo tu da se bavimo stranačkom kaljugom Srbije, ni da se izolujemo, već svoje mesto moramo videti u jugoslovenskim okvirima.

Na kraju izlaganja, Oro je predložio da Skupština aklamacijom odbaci predlog statutarne odluke o promeni imena a da se oni koji žele Savez antifasista Srbije - izdvoje u posebnu organizaciju.

NOVI SAVET, IZVRŠNI ODBOR...

Novi Savet Saveza antifasista Srbije - Društva za istinu o antifasističkom NOB-u čine: David Atlagić, Ljubo, Babić, Slavenka Babić, Živan Berisavljević, Žvko Blagojević, Dušan Bogdanov Senko, Ranko Bugarić, Dušan Bugarski, Gavro Cerović, Goran Cetinić, Branislav Čanak, Azra Čemalović, Dragoslav Dimitrijević, Nebojša Dragosavac, Petar Drašković, Hamdija Doksan, Ilija Drezgic, Radoslav Đerić, Miodrag Đorđević, Radiša Gačić, Jokica Hadži Vasileva, Sead Hadžović, Mirko Ivančić, Izet Jahić, Stojan Jovanović, Marko Kaladžera, Aleksandar Kasaš, Ostoja Kisić, Nikola Kmezić, Nikola Komšić, dr Ranko Končar, Dejan Kosanović, Boško Krunić, Anton Lah, Ibrahim Latifić, Blažo Mandić, Milenko Marković, Vladimir Marković, Ljubica Minić, Slobodan Mrvaljević, Aleksandar Orlandić, Radovan Pantović, dr Branko Pavićević, Milomir Petrović, Milivoj Pisar, Ilija Radaković, Pavle Radić, dr Miljan Radović, Mihal Ramač, dr Radoslav Ratković, Đuro Rodić, Novak Rodić, Milorad Simić, Jelašin Sinovec, Yukašin Stambolić, Miladin Stanimirović, Zarija Stojović, Borislav Stojišić, Žika Stojišić, Josif Strunjaš, Vitomir Sudarski, Dragan Šaponjić, Milan Timotić, Marija Todorović, Milorad Tomanić, Kori Udovički, dr Miroljub Vasić, Alija Vejzagić, Rade Veljanovski, Rade Vukosav, Gojko Zečar, Gordana Zmić, Batrić Žarković i Jovan Žarković

Za predsednika Saveza izabran je dr Radoslav Ratković. Sekretar je Mirko Ivančić, a potpredsednici su Žvko Blagojević, Nebojša Dragosavac, Sead Hadžović, Milenko Marković, Radovan Pantović, dr Miljan Radović i Vitomir Sudarski.

Pored predsednika, potpredsednika i sekretara koji ulaze u sastav izvršnog odbora, na prvoj sednici Saveta u izvršni odbor su izabrani i: Azra Čemalović, Radoslav Đerić, Anton Lah, Srbojub Manojlović, Milomir Petrović, Novak Rodić, Miladin Stanimirović, Žika Stojišić, Josif Strunjaš i Marija Todorović.

JOVO NINKOVIĆ

Jovo Ninković je izlaganje počeo tvrdnjom da "najvećem broju članova nije jasno šta nas je navelo da se godinama bavimo sami sobom i otkuda tolika upornost jednog broja naših drugova u nastojanju da se po svaku cenu promeni ime Društva i da ono pod tim imenom nestane sa društveno-političke scene".

Retrogradne pojave, njihove težmere i intezitet, kao ni potreba da se Društvo njima bavi - nisu sporni ali, po Ninkovićevom mišljenju,

to nije dovoljan razlog za tako radikalan potez kao što je promena imena, što bi dovelo do podele, dezangazovanja jednog broja članova, zaoštavanja međusobnih odnosa pa, samim tim, i do slabljenja akcione sposobnosti Društva.

BOŠKO KRUNIĆ

Izjasnivi se za promenu imena, Boško Krunić je rekao:

"Najnoviji predlog nisam shvatio kao truli kompromis već kao potrebu da se naglasi da će se obezbediti kontinuitet sa programom. Nije reč o odricanju od borbe za istinu o NOB-u već o potrebi revitalizacije tog programa i tog pokreta, revitalizacije u političkom i društvenom smislu, o širenju platforme za saradnju ne samo na objašnjavanju istine o NOR-u nego i o onome što je imperativ trenutka a to je borba protiv različitih desničarskih, neofasističkih, kleronacionalističkih i sličnih tendencija".

Ilustrujući ove pojave vojvođanskim primerima, Krunić je naglasio da se protiv toga ne mogu angažovati samo stari borci, već je neophodno učesče mladih. Širenjem i povezivanjem mora se stvarati antifasistički pokret imajući u vidu da je u Srbiji pobedila četnička kontrarevolucija. "Ako hoćemo da se borimo za istinu o antifasističkom NOR-u, zaključio je Krunić, moramo se podmladiti a to je moguće samo na široj platformi koja je i evropski otpor neofasizmu.

ILIJA DREZGIĆ

Ilija Drezgic je konstatovao da je Skupština Novosadske podružnice pozitivno ocenila reagovanja Društva povodom aktuelnih društveno-političkih zbivanja, izdavačku delatnost, aktivnosti na obeležavanju značajnih događaja NOB-a. Pri tome je naglašavano da se Društvo sve više svrstavalo i delovalo sa antifasističkih pozicija polazeći od antifasističkog karaktera NOB-a i savremenih zahteva borbe protiv neofasizma. Jedan od značajnih ciljeva je da Društvo daje neprestani doprinos demokratizaciji i da postane njen značajan činilac.

Drezgic je učesnike Skupštine obavestio da su materijali pripremljeni za Skupštinu, uključujući i predlog statutarne odluke, u Novosadskoj podružnici usvojeni ogromnom većinom.

ŠIME KRONJA

Podržavajući tezu da se Savez antifasista Srbije organizuje ali ne na račun Društva za istinu o antifasističkom NOB-u, Šime Kronja je praktično celo svoje izlaganje posvetio dokazivanju teze da je urednik "Glas istine" privatizovao uređivačku politiku uz, kako je rekao, "sve uočljivije favorizovanje sa tendencijom nametanja stavova jednih zanemarujući druge i drukčije, navijačko zastupanje jednog stava u toku diskusije o imenu, gledišta čiji je vatreni protagonist i glavni urednik".

Kronja je takođe naglasio da je "pod uticajem lista među članovima jačalo uverenje da se po svaku cenu nastoji nametnuti rešenje koje nije prihvatljivo za većinu članova". Poremećaje kriterijuma u "Glasu istine" Kronja vidi u izboru tema, dužini tekstova, izboru autora, tendencioznom interpetiranju pojedinih izlaganja na sastancima u Društvo i njihovom prekranju, vađenju iz konteksta rečenog, iznošenju flagrantnih neistina, jednostranom i propagandističkom zastupanju teze da je promena imena sudbinsko pitanje za opstanak Društva, neobjektivnom interpretiranju prošlogodišnje neuspele Skupštine Društva, insinucijama u odnosu na Pokrajinski koordinacioni odbor... Pri tome su, dodao je Kronja, "mnogi ugledni članovi javno izvrjavani blamaži, uvredama i zlonamernom tumačenju njihovih legitimnih prava na iznošenje i obrazlaganje svojih stavova".

Uređivanje "Glas istine", Kronjin je rezime, "otelo se svakom konstruktivnom kritičkom osvrtu i uticaju, što je nanelo veliku štetu Društvu i odnosima u njemu".

MILENKO MARKOVIĆ

Milenko Marković je govorio o antifasizmu danas i smislu promene naziva Društva.

Nastao uoči II svetskog raa, nacifasizam ima svoja predratna, ratna i posleratna oblića. Shodno tome moraju da se menjaju i oblići antifasističke borbe sve dok postoje snage koje vuku u nazadnja-

REKLI SU NA SKUPŠTINI

tvo i nečoveštvo. Antifašizam prerasta u jednu od temeljnih vrednosti ujedinjene Evrope a u Srbiji se suočavamo sa pokušajima da se poture netačna valorizovanja antifašizma. Jedni, među kojima ima i boraca NOR-a, svode antifašizam samo na vreme NOR-a, a drugi tvrde da je antifašizam "komunistički proizvod" i kao takav u neprijateljstvu sa demokratijom. Najispravnije je, međutim, ono shvatanje koje antifašizam tretira kao nadideološki humanu ideju koja nije u suprotnosti već je ključna pretpostavka demokratije

Ko tvrdi da na političkoj sceni Srbije imamo nacionalizam a ne i neofašizam, jer se fašizam, navodno, završio sa ratnim periodom, pravi dve krupne greške. Nacionalizam predstavlja u manje zatražujućem obliku i previđa da je nacionalizam, osobito u našim uslovima, ideološka priprema za ono što tek treba da dođe, odnosno da je nacionalizam u stvari samo drugo lice fašizma.

U tom kontekstu Marković je naglasio da se ne sme previđati

karakter krvavih ratova na tlu bivše Jugoslavije. Jesu li to bili građanski ratovi, kao što se često tvrdi, ili su to bili agresivni ratovi za pravljenje etničkih država. Šta su u stvari etnička čišćenja? U koju kategoriju ljudskih zločina spadaju ako ne u neofašizam? Nacionalizam bi bio suviše blag izraz.

Novopredloženo ime Društva nosi ofanzivnu a ne defanzivnu strategiju. Tekovine NOB-a na najbolji način se brane borbom za ugrađivanje antifašističkih vrednosti u temelje naše nove demokratske zajednice. To su već uradile mnoge antifašističke organizacije u bivšim Yu-republikama. To, sa neopravdanim kašnjenjem, treba da uradimo i mi. Zvuči ne samo besmisleno nego i politički štetno potrebu prilagođavanja novim uslovima borbe kvalifikovati kao vid ustupka četnicima jer, navodno, svi će stari i novi četnici pohrliti u Savez antifašista. Ne bismo smeli da budemo taoci ili utočište istorijski preživelih shvatanja poput beogradskog jugoslovenstva ili nekritičke

STAVLJENA JE TAČKA NAVIŠEGODIŠNJE RASPRAVE

MANJINA SE POŠTUJE ALI NEMA PRAVO DA IGNORIŠE VEĆINU

"Skupština je radila demokratski, svako je imao priliku da izloži i argumentuje svoje mišljenje i stav" - tim je rečima predsedavajući Miljan Radović zaključio sednicu Skupštine Društva na kojoj je doneta odluka o promeni imena u Savez antifašista Srbije - Društvo za istinu o NOB-u.

Demokratski se radilo i odlučivalo i to je dokaz o visokom stepenu ozbiljnosti i odgovornosti članstva. A da li su se, pre Skupštine, na Skupštini i posle nje, svi ponašali demokratski - drugo je pitanje. Ono se ne postavlja zbog toga što su se u raspravi čula veoma oprečna mišljenja i teške kvalifikacije, već prvenstveno zbog dosta dugo ispoljavane tendencije izvesnog broja članova i njihove težnje da ignorišu čak i ubedljivu većinu i zloupotrebljavaju demokratsku proceduru. Svako, doduše, ima pravo da brani sopstveno mišljenje, ali se u racionalnom postupku i u određenom roku mišljenja moraju usaglasti pri čemu većina mora da ispolji tolerantan odnos prema manjinskim mišljenjima, ali ni manjina nema pravo na destrukciju.

Nije, dakle, problem u tome što postoje različita mišljenja i što se argumentuju činjenicama kakvim ko raspolaže. Pre godinu dana, na neuspelju Skupštini Društva onemogućeno je da se vodi rasprava, da se čuje bilo koje mišljenje. I na ovoj Skupštini bilo je pokušaja da se stavi znak jednakosti između predloga koji je prošao svu proceduru i dobio uverljivu saglasnost svih zvaničnih organa Društva i uverljivu saglasnost u bazi, to jest podružnicama, i predloga iza koga stoje pojedinci ili grupa, a koji su bili razmatrani u određenoj fazi postupka. Ako se teži da se rasprava vodi u nedogled, konstituiše se pravo manjine na destrukciju.

Konkretno:

- Glasanje na Skupštini totalno je dezavuisalo tvrdnje da "najvećem broju članova nije jasno zašto se predlaže novo ime", odnosno da je iza tog predloga samo "upornost jednog broja drugova" (J. Ninković), da je "većina protiv promene imena", da promenu imena "predlaže struja koja je u ubedljivoj manjini" (D. Petrović),

da se "nameće rešenje koje nije prihvatljivo za većinu članova" (Š. Kronja). Nije, doduše, greh zanositi se, do određenog trenutka, i nerealnim procenama ali, izgleda, ovde nije reč samo o lebdenju u oblacima sopstvenih zabluda. Dovodi se, naime, u pitanje glasanje kao postupak u procesu demokratskog odlučivanja jer se moglo čuti da je "vrlo relativno šta je većina a šta manjina", iz čega se može izvesti zaključak da se, ipak, znalo gde je i šta je većina pa su traženi načini da se glas te većine relativizuje kako bi se obezbedila prohodnost sopstvenim (ubedljivo manjinskim) pogledima. Otuda se (I. Šušnjara), jedinstva radi, očekivala "samokritika" (to će reći odustajanje) Saveta Društva i Izvršnog odbora od predloga koji su u demokratskoj proceduri pre Skupštine a potom i na samoj Skupštini dobili više nego uverljivu podršku. Samokritika na drugoj strani, od ljudi koji su se na Skupštini i posle nje i zvanično predstavili kao organizovana grupa - nije pominjana.

Čak i da nije bilo predloga za promenu imena, otvorila bi se rasprava jer su postojale suštinske razlike ne samo o unutrašnjem ustrojstvu i odnosima u Društvu nego i u pogledu karaktera njegovog delovanja. One su na Skupštini svima postale jasne kao što je postalo kristalno čisto za koji se smer opredelilo tako reći celokupno članstvo.

- S jedne strane, fetišizirano je dosadašnje ime. Ne program, konkretne aktivnosti, stvarni uticaj, već se krucijalnim smatralo ime u kome figurira istina. Ako se ono dirne, to je likvidacija Društva. S druge strane je nastojanje da se imenom stvori šira platforma za okupljanje i uticaj, da se Društvo revitalizuje i naglasi usmerenost na sadašnjost i budućnost.

- Protivnicima novog imena smetao je i antifašistički atribut i odrednica Srbija. U tvrdnji da "protivnike treba da zovemo onako kako oni sami sebe zovu a oni sebe zovu nacionalistima a ne fašistima" (S.Oro), posredno se negiraju današnja fašistička ponašanja. (Pripadnici Nacionalnog stroja optuženi za nacistička ponašanja, na suđe-

nju u Novom Sadu, brane se tvrdeći da nisu nacisti već "srpski nacinalisti" jer niko razuman neće danas sam sebe da zove fašistom ili nacistom). Ovo tumačenje antifašizma dovedeno je do apsurdna tvrdnjama da će u Savez antifašista, budući da su zakonom proglašeni za antifašiste, pohrliti četničke vojvode i ostali četnici (V. Mirić Jandrijević, B. Latas), što ukazuje da su u nedostatku pravih korišćeni besmisleni argumenti.

- Pominjanje Srbije u imenu je "teritorijalizacija, lokalizacija Društva" (V. Mirić Jandrijević) a ne njegova realnost i prihvatanje ravnopravnog statusa u odnosu na srodne organizacije u ostalim delovima nekadašnje Jugoslavije. Time se "napušta jugoslovenski prostor", isticali su imenobranitelji ne shvatajući da nije reč o napuštanju tog prostora već o tome kako na njemu biti prisutan, uticajan i poštovan. Kad Jugoslavije više nema i kad na njenom tlu postoji više država, to se ne može ostvariti hijerarhijskim nadređivanjem i podređivanjem već isključivo ravnopravnošću i ravnopravnim saradničkim odnosom sa srodnim organizacijama u drugim državama, nekadašnjim jugoslovenskim republikama.

I kad se oko svih tih pitanja nedvosmisleno izjasnila ogromna većina, moglo se, kako je rekla Jovanka Brkić, "ostati u manjini i boriti za istu zajedničku stvar". Moglo se, ali nije! Uprkos tome što su demokratsku raspravu i spremnost na kompromise (usvojeno ime je nastalo kao kompromis jer sadrži i dosadašnje skraćeno ime) nastojali da prikažu kao nedemokratsku i lepili kvalifikacije koje u analitičkom raščlanjavanju padaju u vodu, protagonisti manjinskog mišljenja predloženi su u organe Saveza. Demonstrativno su odbili i nisu se predomislili iako im je ostavljena i ta šansa. Nisu, jer su unapred imali plan. Već i ranije organizovani kao neformalna grupa, to su formalizovali osnivajući novu organizaciju. Time su pokazali kome je bilo do podela pri čemu su, navodno se boreći za istinu o antifašističkoj borbi u jednom njenom slavnom periodu, okrenuli leđa aktuelnom antifašizmu i istinskoj antifašističkoj borbi danas i ovde.

odbrane prošlosti. Nas ne treba da okupira prošlost kao takva već prošlost u funkciji budućnosti. U sadašnjoj raspolućenoj Srbiji treba da se nađemo na strani onih pogleda i politika koje nas izvode iz anahronih ideja i metoda delovanja. Naš cilj i pogled u budućnost trebalo bi da bude ambicija da predstavljamo zamećak jedne podmlađene organizacije, po godinama ali i po idejama i načinima borbe, što nam jedino može omogućiti prekoračaj bioloških granica naših ostarelih života, odnosno legitimno pravo na kontinuitet i poštovanje, zaključio je Marković.

VERICA MIRIĆ JANDRIJEVSKI

U dosta ironičnom tonu Verica Mirić Jandrejevska nastojala je da raspravu o novom imenu Društva prikaže kao nedemokratsku: "Predlagači su suviše ozbiljno shvatili maksimu o diktaturi proletarijata pa malo čuju, malo ne čuju; čuli samo diktatura, a ravnopravnost i proletarijat nisu čuli a možda su i zaboravili". Postavila je pitanje da li su budući članovi Saveza antifašista i četničke vojvode, s obzirom na zakon koji je četnike izjednačio sa partizanima. Istina o NOR-u, naglasila je Jandrejevska, ne može se posmatrati usko teritorijalno, samo kao srpska, hrvatska, bosanska, crnogorska, makedonska...već samo kao jugoslovenska. NOB je nedeljiv od Jugoslavije. Menjanjem imena u Savez antifašista Srbije prethodi cepanje, teritorijalizacija, lokalizacija Društva, neki članovi biće isključeni iz aktivnog učešća u radu Društva ili će biti svedeni na status članova za podizanje kvoruma - osnovne su tvrdnje u izlaganju Verice Mirić Jandrejevske.

STEVO DOKMANOVIĆ

"Obe strane moraju da se saglase sa činjenicom da smo oko predloga i rasprave oko promene imena tamo gde smo bili pre godinu ili dve" - rekao je Stevo Dokmanović postavljajući pitanje šta to znači. Niko ni za jotu nije odstupio od svog stava, niži će se to dogoditi i to se mora imati u vidu prilikom odlučivanja. Snosiće teške posledice oni koji budu istrajavali na stavu "uzmi ili ostavi" ili se pouzdaju u glasačku mašinu jer je ovde vrlo relativno šta je većina a šta manjina. Treba odgovoriti i ozbiljno pokušati da se stvar reši bez razlaza jer će to biti poraz i poredničke strane.

U skladu sa izloženim Dokmanović je, smatrajući to kompromisnim rešenjem, predložio da svi podrže formiranje Saveza antifašista Srbije a da ostane i Društvo za istinu o antifašističkom NOB-u.

SEAD HADŽOVIĆ

Drugovi koji smatraju da ne treba menjati ime i da u njemu ne treba da stoji odrednica antifašizam, polaze od toga da je pojam antifašizam kompromitovan kao i da izmišljamo ili preneglašavamo postojanje fašista danas jer je fašizam pobeđen u ratu - polazište je u izlaganju Seada Hadžovića koji je potom naveo niz organizacija koje nastupaju sa fašističkih pozicija. A to što je aktuelna vlast zakonski izjednačila četnike i partizane ne može kompromitovati antifašizam kao univerzalnu vrednost u čitavom svetu. Bez obzira kako ko sebe naziva, dela govore ko je na kojoj strani. Mogu sebe pripadnici i sledbenici četničkog pokreta nazivati antifašistima ali činjenice pokazuju da su oni s druge strane barikade i da im je naše Društvo tm u oku jer razgolićuje njihovu kolaboraciju sa nacifašizmom.

Veoma se osporava i to što se u predloženo ime unosi odrednica koja ukazuje da se deluje u Srbiji. To se neopravdano tumači kao da se time predlagači odriču odbrane temeljnih vrednosti NOB-a. Jedno je pitanje odbrane tih vrednosti, za šta se svi zalažemo, a drugo je prostor delovanja. Aktivni smo i u odbrani tih vrednosti i u reagovanju na aktuelne retrogradne pojave jer se i time na najbolji način brane vrednosti NOB-a i socijalističke Jugoslavije. U Srbiji živimo i delujemo. Ako hoćemo sebe da prikazemo kao jugoslovensku organizaciju u smislu prostora delovanja, te da delujemo sa "saveznog nivoa" kao neka "krovna" organizacija, to može izazvati podozrenje u drugim državama na tlu nekadašnje Jugoslavije, a naročito ako se ima u vidu nedavna prošlost i uloga ovdašnjeg režima. Treba imati u vidu da NOB podjednako baštine sve bivše republike i njihovo je pravo i dužnost da brane NOB i socijalističku Jugoslaviju jer je to sastavni deo

njihove istorije. I naši drugovi u bivšim republikama, sada državama, to i rade. Nije uloga našeg Društva da bude iznad nivoa tih sada druzgih država, već ni manje ni više od njih.

RADOSLAV ĐERIĆ

Naše Društvo, rekao je Radoslav Đerić, brani tekovine NOB-a ali ima i sluha za sadašnjost. Zalaže se za to da ne ostajemo u istoriji, da se ne okrećemo isključivo prošlosti nego da tu prošlost na najstvaralačkiji način povežemo sa našim današnjim trenutkom. A to znači da branimo NOR i sve ono što smo izvojevali u NOR-u a što se se aktuelnim zbivanjima u našoj zemlji dovodi u pitanje. I to je jedini smisao predloga za novo ime našeg Društva. Na taj način trudimo se da prošlost povežemo sa sadašnjošću i da javnosti damo do znanja da smo organizacija koja grčevito brani ono što smo postigli u toku NOR-a ali koja ima i aktivan odnos prema onome što se ovog trenutka događa u našoj zemlji.

A događa se da fašisti dižu glavu. Ako fašisti dižu glavu, a prva crta fašizma je borba protiv jednakosti ljudi, protiv bratstva među ljudima, pobeda fašizma poništila bi sve što smo postigli u NOR-u. I zato hoćemo da povežemo čuvanje tradicije i aktivnu borbu protiv fašista koji bi hteli NOB sasvim da izbrisu iz sećanja i u našoj zemlji i u svetu. Trudili smo se da nađemo rešenje koje bi naglasilo oba ta elementa. Razlika između nas i dela rukovodstva SUBNOR-a je u tome što oni uobražavaju da, podržavajući Miloševića, brane tekovine NOB-a, a mi smatramo da se, boreći se protiv fašizma u ovoj zemlji i ovog trenutka, borimo i za tekovine NOB-a.

REPLIKA ORO - ĐERIĆ

U svom izlaganju Svetozar Oro je pomenuo napis objavljen u "Politici" pod naslovom "Tito mamac za dolazak turista u Beograd", a Radoslav Đerić je, pozivajući se na to, napomenuo: "Oni to baš i hoće - da nas pretvore u turističku atrakciju umesto da nas tretiraju kao ozbiljnu organizaciju koja se politički aktivno bori protiv fašizma u ovoj zemlji".

Svetozar Oro je replicirao tvrdeći da nije suština u onom što je Đerić rekao već u tome da je Društvo za istinu o antifašističkom NOB-u u Jugoslaviji bilo nekad jedini borac za istinu o NOB-u, kao i da se kazne ratni zločinci u vreme razbijanja Jugoslavije, a da su sada novine pune takvih zahteva, odnosno da štampa sada piše o onome što je Društvo pokretalo i dalje pokreće.

Oro je u replici dodao da svoje protivnike u zemlji Društvo treba da zove onim imenom kako oni sami sebe zovu. A oni se, dodao je, ne zovu fašistima već nacionalistima.

DRAGOLJUB PETROVIĆ

Društvo je ušlo u krizu rukovođenja - rekao je Dragoljub Petrović i dodao da prošle godine Skupština nije uspela zbog "opstrukcije grupe ljudi, pre svega predsedavajućeg", te da se malo čini da se pridobiju mladi.

Petrović je izrazio neslaganje i sa listom govornika na poslednjim tribinama i promocijama knjiga koje je Društvo organizovalo. U poslednje vreme, dodao je, ispoljena je tendencija urednika "Glasa istine" da neobjektivno informiše čitaoce. Tu Petrović prvenstveno misli na tekstove koji se odnose na promenu imena Društva pri čemu je predlog za promenu pripisao "struji koja je u ubedljivoj manjini".

AZRA ĆEMALOVIĆ

Jasno se vidi da se radi svestrano i dobro. Nije tačno da nismo reagovali blagovremeno, što neki tvrde - naglasila je Azra Ćemalović i zatim obrazložila zašto je za promenu imena Društva. U tom kontekstu izrazila je uverenje da će novo ime omogućiti lakše i uspešnije kontakte sa potencijalnim sponzorima, nevladinim organizacijama i medijima. Ali, pored imena, treba menjati i osavremenjivati i način rada.

NEBOJŠA DRAGOSAVAC

Predloženo novo ime Društva ne znači napuštanje jugoslovenskog prostora već je reč o tome kako, u savremenim okolnostima, kada Jugoslavije više nema, biti prisutan na tom prostoru. Na jugoslovenskom prostoru možemo biti uticajni i uvažavani jedino kao ravnopravni

REKLI SU NA SKUPŠTINI

saradnicima sa svima koji imaju programska opredeljenja istovetna ili slična našim, pri čemu tekovine NOB-a i vrednosti na kojima se temeljila socijalistička Jugoslavije ostaju najbitniji ali ne i jedini bitan kohezioni činilac - naglasio je Nebojša Dragosavac i u nastavku, između ostalog, rekao da unošenje

SVE SE VIDI, PA SE MOŽE PROCENITI

Povodom ocena koje je o uređivanju "Glasa istine" izreklo nekoliko govornika, a prvenstveno Šime Kronja, urednik Nebojša Dragosavac je rekao:

- Na osnovu nekih izlaganja mogao bi se steći utisak da su "Glas istine" i njegov urednik, uz predsednika Društva, najveći problemi Društva. Da li je baš tako?

Sve što radim, vidi se u listu. Taj rad je javan i podložan najpotpunijoj verifikaciji Skupštine. Ako Skupština prihvati mišljenja koja su ovde izrečena o "privatizaciji uređivačke politike od strane urednika", prihvaću ih i ja. I u jednom ranijem periodu navikao sam da nadređeni i podređeni drugu Kronji u mojim tekstovima vide i ono što u njima ne postoji pa da mi zbog toga prave probleme...U svakom slučaju, ova Skupština je dovoljno ozbiljna i odgovorna da izvuče odgovarajuće zaključke.

su ispred nas jer su pitanje transparentnosti prema mlađim generacijama postavili kao stratezijsko pitanje, to jest kao pitanje opstanka ili nestanka".

Od bitnog je značaja za unapređenje našeg rada i razvoja i pitanje doslednog razvoja unutrašnjih demokratskih odnosa. Moramo da gradimo takvu organizaciju u kojoj svi članovi imaju podjednake mogućnosti da učestvuju u kreiranju odluka, bez obzira da li su u Beogradu, Novom Sadu, Nišu, Pančevu, Sremskoj mitrovici, da bi na osnovu toga imali i punu stvaralačku samoinicijativu - takođe je rekao Dragosavac.

MLADENKO COLIĆ

Ističući da je istina o NOR-u i SFRJ ugrožena već 20 godina, Mladenko Colić je pomenuo devastiranje spomenika, memorijalnog centra "Josip Broz Tito", preimenovanje ulica, više feljtona i knjiga, kao i zakon o izjednačavanju četnika i partizana. Zatim je kao doprinos odbrani istine o NOB-u pomenuo aktivnosti Društva i pojedinih članova koji su javno istupali. U Društvu ima više ljudi koji mogu da se bore pisanom rečju i to je pravi način angažovanja.

Colić je izrazio mišljenje da će se Društvo podeliti i oslabiti ako promeni ime. Podržava osnivanje Saveza antifašista Srbije ali da ostane i Društvo za istinu o NOB-u.

BRANKO LOZO

Neprijatelj se ne zadovoljava time što je rasturio Jugoslaviju već hoće da izbrise i tragove njenog nastanka i trajanja, sve što podseća na taj period. Antifašistički NOR bio je i socijalistička revolucija, što jugoslovenski antifašizam bitno razlikuje od antifašizma drugih zemalja - rekao je Branko Lozo pledirajući da se dobro razmisli pre promene postojećeg imena Društva jer u tom imenu svaka reč ima svoj puni smisao i značenje.

LJUBO BABIĆ

Prema rečima Ljube Babića, nije dovoljno naglašeno da se Skupština Društva održava u vreme sve složenijih zbivanja u Srbiji i na širem prostoru, pri čemu je karakteristično da postoje i profašističke

partije i fašistički metodi delovanja, što može da otvori mnoge nove probleme. To zahteva da se i sopstveni rad proveri i direktno poveže sa svim potencijalnim žarištima kao što su diskusija o Ustavu, socijalni problemi, položaj mladih.

U tom kontekstu posmatrano, diskusija o imenu ne znači razbijanje Društva već je put i način da se Društvo učini efikasnijim, da se omasovljava i širi svoj uticaj. To je još značajnije ako se ima u vidu da se ono bori za velike ideale. Tražimo put i način da postanemo brojni organizacija, da se svestranije vežemo sa susjedima i evropskim organizacijama - naglasio je Ljubo Babić i podsetio da se pitanje imena Društva postavlja još od 1997. godine: "Antifašizam je univerzalni pojam za okupljanje progresivnih ljudi. Podržavam takav koncept bez obzira što su se tu mogla naći i drukčija rešenja i zalažem se da se Skupština obrati javnosti sa stavovima o najaktuelnijim društveno-političkim zbivanjima".

BRANKO LATAS

Uz aluziju da će po završetku Skupštine neki ostati drugovi a neki postati gospoda, Branko Latas je konstatovao da je upravo čuo više teorijskih rasprava koje bi više bile podržane negde u Holandiji i Belgiji, nego u istočnoj Bosni, Lici, jugu Srbije...Potisnuti komunizam je otvorio prostor za delovanje kontrarevolucionarnih snaga koje su sebe poistovetile sa antikomunistima i sad im je pružena prilika da svoj cilj ostvare. Išla im je na ruku međunarodna situacija i oni su to dobro eksploatisali. Četnici su sad na osnovu zakona postali antifašisti, a istinski borci u NOB-u, pravi antifašisti u Srbiji, proglašavaju se za kriminalce, porobljivače, teroriste, zločince koji su progonili inteligenciju i demokratske snage. Svakodnevno se predstavlja da su "komunistički okupatori upropastili srpski narod". Danas je srpski antifašizam sveden na ravnogorski kolaboracionizam.

U tim okolnostima, Društvo za istinu treba da doprinese budućem Savezu antifašista Srbije, dodao je Latas postavljajući pitanje koje će snage da okuplja taj Savez i, istovremeno, ponudio odgovor: "Pohriće u njega ravnogorska omladina da ga iznutra razbije..." Savez antifašista Srbije van Srbije procenjuju kao četništvo - smatra takođe Branko Latas.

JOVANKA BRKIĆ

Vreme proteklo u raspravi o promeni imena Jovanka Brkić je označila kao propalo vreme. Za to vreme oko nas su se, dodala je, dešavale strašne stvari a imam utisak da stojimo pred još gorim od onih koje smo ostavili iza sebe. To kako će se naše Društvo zvati, hoće li biti jedno, dva ili deset, ovo kako smo diskutovali ostatak je totalitarne svesti da mora biti jedinstvo po svim pitanjima.

Može se ostati u manjini i boriti se za istu stvar - naglasila je Jovanka Brkić i dodala: "Moramo da budemo svesni trenutka. U Srbiji levice nema. Jedina šansa nam je poneka tribina koju treba da iskoristimo. I nije bitno jedno ili dva društva".

RADOVAN PANTOVIĆ

U današnjoj raspravi, rekao je Radovan Pantović, sa pravom je pomenuto da je Društvo od svog osnivanja, a naročito poslednjih godina, ostvarilo zapažene rezultate. To je značajna činjenica a posebno ako se ima u vidu da smo radili pod neverovatno teškim uslovima. Društvo smo koje brani istinu o narodnooslobodilačkoj borbi koja je bila i demokratska socijalistička revolucija a radimo u uslovima kontrarevolucije na sve strane.

Od 1994. prilike su se dosta promenile. Moramo se truditi da u novim okolnostima pronađemo i neke nove forme i oblike delovanja, a tu je i pitanje imena. Nije slučajno da je to bila sporna tema i u vreme osnivanja Društva. Tada je zaključeno da se to rešava u hodu i već 1997. ovo je bilo na dnevnom redu Saveta i od tada skoro svake godine. Ne slučajno.

U ovoj raspravi, nastavio je Pantović, treba da se oslobodimo nesporazuma tamo gde ih ima, a ima ih. Ima u našim raspravama i apsolutnog istrajavanja na tome da je sopstveni stav jedino ispravan. Pokušajmo da se oslobodimo i emocija koje su u ovakvim rasprava-

ma loš saveznik, da bismo govorili hladnokrvno, na osnovu činjenica. Antifašizam i odbrana NOB-a su neodvojive teme. Niko ne tvrdi da jedno treba suprostaviti drugome. Ne može postojati antifašizam, pa ni Savez antifašista, a da ne brani NOB. U red tvrdnji koje služe kao argument da ne treba menjati ime, da tu ne treba preduzimati ništa - ide i tvrdnja da su i četnici ravnogorci sada antifašisti i da će pohrliti u naše Društvo. Da li postoji neko ko to ozbiljno misli. Ako postoji, taj suviše dobro misli o četnicima kad veruje da će sadašnji ravnogorci ući u Savez antifašista Srbije - Društvo za istinu za NOB, imajući u vidu šta piše u njegovim programskim opredeljenjima. Ne postoji ta opasnost. A ako se neko, kao i u vreme rata 1941-1945, predosmisli i prihvati ovaj naš program, neka uđe ali malo će takvih biti, ako ih uopšte bude. No, to ni u kom slučaju ne može da bude argument protiv usvajanja odluke o novom nazivu.

IVO ŠUŠNJARA

Ivo Šušnjara je, prvenstveno pominjući Izvršni odbor i Predsedništvo Društva, postavio pitanje da li postoji samokritički odnos kao osnova za prevazilaženje situacija koja dve godine blokira rad. Da li će rešavanje putem glasanja omogućiti nastavak zajedničke aktivnosti na ostvarivanju programskih ciljeva?

U skladu s tim, Šušnjara je predložio da Skupština, u interesu jedinstva, ne donosi odluku o promeni imena već da "ostavi budućem rukovodstvu koje neće biti opterećeno dosadašnjim odnosima unutar Izvršnog odbora, za tri ili pet meseci sačinu novi predlog".

GORAN BABIĆ

Govoreći esejistički o vremenu raspada Jugoslavije uz konstataciju da "više nema šta propasti osim ovog Društva koje je još jedino preostalo kao poslednji svetionik čije svetlo razgrće pomrčinu jer nema nikakve sumnje da će i ovo Društvo, ovakvo kakvo jest, uskoro nestati", Goran Babić se založio da se Društvo "razvede mirno i bez svađe": "Neka svako ide svojim putem kad već nije moguće zajedno. Ali, od svega što smo radili, preživeti može samo ono što će prihvatiti nove generacije. Onaj koji na svojoj strani bude imao vlastitu decu, taj jedini može računati na budućnost. Jer, ovo nije bitka za istinu nego za potomstvo. Ne možemo znati šta bi o našim delima, uspesima i neuspesima, rekli mrtvi proleter, ali čujemo i slušamo šta govori omladina, ona koju smo i sami izrodili".

ČLANARINA ZA 2006 - 500 DINARA

Godišnja članarina za 2006. godinu, sredinom godine povećana je sa 300 na 500 dinara, a za učenike i studente i dalje je - 100 dinara. Ova odluka doneta je zbog izuzetno teškog materijalnog položaja organizacije te se članovima koji su već uplatili članarinu u iznosu od 300 dinara upućuje molba da doplate razliku, a onima koji u 2006. godini nisu izmirili ovu obavezu da to učine i tako potvrde status člana. Ovoga puta to ima i dodatno značenje jer se, s obzirom na odluku Skupštine o promeni imena, javlja i organizaciona potreba preregistracije članstva. I dalje važi da članovi čije je materijalno stanje nepovoljno, umesto punog iznosa članarine, mogu uplatom simboličnog iznosa da potvrde svoju pripadnost Savezu - Društva da bi na taj način i dalje bili registrovani kao redovni članovi.

Članarina se može uplatiti neposredno, u prostorijama Saveza, ili na žiro-račun:

3 5 5 - 1 0 1 9 1 9 4 - 8 3

Vojvođanska banka - filijala Beograd

Naziv: Društvo za istinu

o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi 1941-1945.

Članovi, prijatelji i simpatizeri Saveza - Društva mogu na isti način da uplate i svoje dodatne priloge.

Besplatno dostavljanje "Glasa istine" i popust pri kupovini svih izdanja Saveza - Društva - svojevrsni su povraćaj članarine i priloga.

Sve članove koji mogu da pomognu u uspostavljanju veze sa potencijalnim sponzorima aktivnosti Saveza antifašista Srbije - Društva za istinu o NOB-u, ili imaju druge mogućnosti za materijalnu podršku, Izvršni odbor moli da se jave neposredno, pismom ili na telefon (011) - 43-07-43, svakog radnog dana od 10 do 14 časova.

PETAR BABIĆ

Kada je jedan broj drugova predložio da se formira Savez antifašista, od prvog časa sam to pozdravio i rekao da ću se prvi učlaniti. Nije mi jasno šta ih je to do sada ometalo da to već ne urade. Međutim, ne bi trebalo preimenovati Društvo za istinu o antifašističkom NOB-u jer bi to praktično bila njegova likvidacija. Dakle, da se formira Savez antifašista ali da ostane Društvo za istinu o NOB-u - reći su Petra Babića, poslednjeg učesnika u raspravi na Skupštini.

PREDLOG STATUTA SAVEZA ANTIFAŠISTA SRBIJE - DRUŠTVA ZA ISTINU O NOB-U

Član 1

Savez antifašista Srbije - Društvo za istinu o NOB-u (u daljem tekstu - Savez) dobrovoljna je, nestranačka i nevladina organizacija.

Član 2

Savez je pravni i programski naslednik Društva koje je registrovano 1994. godine (br.095/3-1994-02) pod imenom Društvo za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji (1941-1945).

Član 3

Savez se organizuje i deluje na teritoriji Republike Srbije.

Sedište Saveza je u Beogradu, Krunska 90.

Član 4.

Savez ima svojstvo pravnog lica.

Savez ima pečat okruglog pblika i štambilj pravougaonog oblika na kojima su ispisani naziv i sedište Saveza.

Član 5

Savez saraduje sa drugim organizacijama i institucijama u zemlji i inostranstvu, koje sa Savezom imaju slične programske ciljeve.

Član 6

Rad Saveza je javan

Skupština održana 13. juna ove godine usvojila je statutarnu odluku kojom je predviđeno novo ime naše organizacije. Već samim tim nastala je potreba da se ta odluka ugradi u Statut. I druge okolnosti, međutim, zahtevaju rekonstrukciju Statuta koji je donet pre više od deset godina u okolnostima bitno različitim od današnjih.

Društvo se u međuvremenu razgranalo osnivanjem više podružnica sa tendencijom da se njihov broj povećava što nalaže da se unutrašnji odnosi statutarno potpunije uredi polazeći od pune ravnopravnosti članova bez obzira gde se oni nalaze.

U međuvremenu se pokazalo da su neke statutarne odredbe prevaziđene, odnosno da treba naći rešenja koja će doprinosti efikasnijem radu i jednostavnijoj demokratskoj proceduri.

Na osnovu dosadašnjeg Statuta, Društvo je bilo registrovano u skladu sa saveznim zakonom i kod saveznog organa države koja više ne postoji. Otuda predstoji nova registracija čim bude usvojen zakon Republike Srbije o nevladinim organizacijama i udruženjima građana. To takođe upućuje da se Statut usaglasi sa novim propisima.

Imajući sve to u vidu, Izvršni odbor Saveza antifašista Srbije - Društva za istinu o NOB-u pripremio je, na osnovu odluka Skupštine, predlog novog Statuta koji je, već u radnoj verziji dostavljen podružnicama pri čemu su pri izradi predloga uzete u obzir sugestije koje su dale. Objavlivanjem predloga Statuta u "Glasu istine" svim članovima pruža se mogućnost da svojim predlozima doprinesu konačnom oblikovanju ovog dokumenta.

I Programski ciljevi i zadaci Saveza

Član 7.

Polazeći od opredeljenja da doprinosi mirnom, opštem napretku društva i društvenih odnosa, oslanjajući se na temeljne vrednosti antifašističkog pokreta u svetu a naročito antifašističke narodnooslobodilačke borbe srpskog i ostalih naroda SFRJ (sloboda, mir,

socijalna pravda, nacionalna ravnopravnost i međunacionalna tolerancija), Savez postavlja sledeće programske zadatke:

- Zalaganje za mir i miroljubivo rešavanje etničkih problema; za uspostavljanje uzajamnog poverenja i saradnje, pre svega među narodima koji su živeli u SFRJ;
- Angažovanje na razobličavanju, osudi i su-

PREDLOG STATUTA SAVEZA ANTIFAŠISTA SRBIJE - DRUŠTVA ZA ISTINU O NOB-U

zbijanju pojava neofašizma, rasizma, nacionalizma, mržnje prema drugim narodima i raznih oblika političkog ekstremizma;

c) Zalaganje za unošenje proverenih i dokazanih antifašističkih vrednosti u osnovne društvenih odnosa, posebno u obrazovanje i vaspitanje, historiografiju, publicistiku i javne medije;

d) Zalaganje za kritički, objektivni i antidogmatski odnos prema prošlosti i istoriji, za odbranu i afirmaciju istorijskih istina o ciljevima, rezultatima i učesnicima antifašističkog pokreta u svetu a naročito antifašističke narodnooslobodilačke borbe u Jugoslaviji (1941-1945); zalaganje za objektivno vrednovanje razvoja i dostignuća SFRJ (1945-1992), za objektivno i kritičko ocenjivanje uzroka, ciljeva, načina i posledica razbijanja SFRJ;

e) Zalaganje za pravnu zaštitu antifašističkih vrednosti; brigu za čuvanje i pravnu zaštitu spomenika svih oslobodilačkih ratova i NOB-a;

f) Zalaganje za afirmaciju civilizacijskih i moralnih vrednosti antifašističke borbe na kojima se temelji današnja ujedinjena Evropa, čime se podstiču saradnja i integracioni procesi u regionu i njegovo uključenje u Evropsku uniju.

Član 8

Savez će ostavirati svoje programske ciljeve: 1) okupljanjem građana i organizacija koje žele da se angažuju na ostvarivanju ciljeva i zadataka Saveza;

2) ostvarenjem saradnje sa institucijama i organizacijama u zemlji koje sa Savezom imaju slične programske ciljeve; ostvarivanjem saradnje sa sličnim organizacijama i institucijama u svetu, a pre svega u bivšim jugoslovenskim republikama, radi razmene informacija i organizovanja zajedničkih aktivnosti;

3) organizovanjem i podsticanjem istraživanja pojedinih tema; organizovanjem stručnih i naučnih skupova i rasprava, pisanjem članaka i publikacija, učešćem u polemikama i sl;

4) izdavanjem internih publikacija i sopstvenog lista;

5) ostvarivanjem saradnje sa državnim organima, organizacijama i institucijama, sa organima lokalne samouprave, sa političkim strankama, udruženjima građana, radi uzajamnog informisanja i zajedničkog angažovanja u određenim akcijama;

6) osnivanjem fondacija.

II Članstvo i organizacija Saveza

Član 9

Članstvo Saveza je dobrovoljno i može biti individualno i kolektivno. Član može postati građanin koji pokaže želju da učestvuje u ostvarivanju programskih ciljeva i zadataka Saveza.

Članstvo se stiče upisivanjem.

Član može biti i profesionalno angažovan u radu Saveza.

Kolektivno članstvo se ostvaruje odlukom organizacije ili udruženja građana koju verifikuje Glavni odbor Saveza.

Odstupanje od programskih ciljeva i zadata-

ka podleže kritici a teže ograđenje povlači prestanak članstva o čemu odlučuje Izvršni odbor. O žalbi na odluku Izvršnog odbora odlučuje Glavni odbor.

Član 10.

Članovi ne mogu biti građani koji su dobrovoljno i aktivno učestvovali u kvislinškim organizacijama u toku II svetskog rata, kao ni pripadnici paravojnih i paramilicijskih formacija u ratovima na prostoru bivše SFRJ u poslednjoj deceniji XX veka.

Član 11.

Prava i dužnosti individualnih članova su:

- da neposredno i preko svojih izabranih predstavnika odlučuju o ostvarivanju programa Saveza;
- da biraju i da budu birani u organe Saveza;
- da učestvuju u radu Saveza;
- da pokreću pojedina pitanja i daju predloge i sugestije;
- da se bore za ostvarivanje programa Saveza,
- da uredno plaćaju članarinu.

Član 12.

Članovi Saveza organizuju se u mesne, opštinske i gradske organizacije. Skupštine ovih organizacija odlučuju o načinu njihove organizovanosti.

U Vojvodini deluje Pokrajinski odbor koji koordinira aktivnost gradskih i opštinskih organizacija u Pokrajini.

Gradske i opštinske organizacije, kao i Pokrajinski odbor, mogu imati svoj pečat i žiro-račun.

III Organi Saveza

Član 13

Organi Saveza su: Skupština, Glavni odbor i Nadzorni odbor.

Najviši organ Saveza je Skupština. Skupština bira Glavni odbor i Nadzorni odbor.

Mandat ovih organa traje četiri godine.

Član 14

Glavni odbor čini najmanje 45 članova.

Glavni odbor:

- bira predsednika, potpredsednike i sekretara Saveza;
- bira Izvršni odbor;
- organizuje i vodi rad Saveza;
- donosi odluke bitne za rad Saveza;
- saziva Skupštinu Saveza;
- obavlja i druge poslove saglasno Statutu.

Glavni odbor se sastaje po potrebi a najmanje jednom godišnje.

Glavni odbor odlučuje većinom glasova ako je prisutna većina ukupnog broja članova.

Član 16

Izvršni odbor čini najmanje devet članova koje bira Glavni odbor iz svojih redova. Predsednik, potpredsednici i sekretar Saveza po funkciji su članovi Izvršnog odbora.

Izvršni odbor:

- priprema za Glavni odbor godišnji program rada;
- organizuje rad na ostvarivanju smernica Skupštine i godišnjeg programa rada saveza i, s tim u vezi, donosi odgovarajuće odluke;
- razmatra i predlaže na usvajanje godišnji predračun prihoda i rashoda; prati njegovo izvršenje i, po potrebi, predlaže rebalanse;

- odlučuje o načinu i oblicima saradnje sa drugim društvima, organizacijama i institucijama u skladu sa programskim ciljevima i karakterom Saveza;

- obavlja i druge poslove između sednica Glavnog odbora;

- bira svoje odbore i komisije.

Član 17

Predsednik, potpredsednici i sekretar Saveza čine Predsedništvo koje priprema sednice Glavnog i Izvršnog odbora, usklađuje i koordinira rad radnih tela; utvrđuje i usvaja saopštenja za javnost, o čemu redovno obaveštava Izvršni odbor.

Predsednik Pokrajinskog odbora po funkciji je član Predsedništva.

Predsednici kolektivnih članova mogu da učestvuju u radu Predsedništva a, po potrebi, i Izvršnog odbora.

Član 18

Predsednik Saveza predstavlja i zstupa Savez, predsedava sednicama Glavnog i Izvršnog odbora, odgovara za izvršenje prihoda i rashoda i obavlja druge poslove u skladu sa Statutom, odlikama Skupštine i Glavnog odbora. U slučaju sprečenosti, predsednika zamenjuje jedan od potpredsednika,

Član 19

Nadzorni odbor čini pet do sedam članova koji ne mogu biti članovi Glavnog odbora.

Nadzorni odbor obavlja nadzor i kontrolu nad materijalno-finansijskim poslovanjem Saveza i o tome izveštava Skupštinu.

Glavni i Izvršni odbor dužni su da omogućće Nadzornom odboru uvid u finansijska dokumenta.

IV Materijalno-finansijska sredstva Saveza

Član 20

Savez ostvaruje sredstva putem članarine, priloga, poklona, sponzorstva i zaveštanja pojedinaca i korporacija, pomoći države i radnih organizacija.

Odluku o visini i raspodeli članarine donosi Glavni odbor. Za sve članove članarina je obavezna..

Glavni odbor donosi odluku o osnivanju fondacije i imenuje njene organe upravljanja.

Glavni odbor donosi godišnji predračun prihoda i rashoda. Naredbodavac za izvršenje predračuna je predsednik, odnosno lice koje je određeno da ga zamenjuje.

V Prelazne i završne odredbe

Član 21

Promene Statuta usvaja Skupština na predlog Glavnog odbora.

Odluke se donose većinom glasova prisutnih članova Skupštine ako prisustvuje više od polovine izabranih delegata.

Član 22

Odluku o prestanku rada Saveza donosi Skupština. U slučaju da se Skupština ne može sastati, odluku donosi Glavni odbor većinom glasova prisutnih članova i o tome obaveštava sve članove i javnost.

U slučaju prestanka rada Saveza, o imovini koja se zatekne odlučuje Glavni odbor.

Član 23

Statut stupa na snagu danom usvajanja.

Zašto je je, početkom i tokom drugog svetskog rata, došlo do "nepomirljivog razdvajanja četnika od partizana"? Dosadašnje polemike o tome najčešće su prizemno ideološke i u funkciji dnevne politike. U nastojanju da se reagovanje povodom polemike akademika Mihajla Markovića i profesora Svetozara Stojanovića svede u racionalne okvire, prvenstveno ću ukazati na dva bitna razloga tog razlaza, mada ih ima više.

• Draža Mihailović (u daljem tekstu D.M.) i kraljevska vlada u Londonu držali su se, moram reći, sasvim ispravnog uverenja da bi saradnja sa narodnooslobodilačkim pokretom (NOP) u borbi protiv okupatora išla na njihovu štetu jer je NOP bio ne samo organizovaniji i borbeniji u vojničkom smislu, nego je i njegov proklamovani antifašizam odgovarao slobodarskim tradicijama Srba, a njegova politička platforma, sa stanovišta socijalnih ciljeva i nagoveštene politike nacionalne ravnopravnosti, bila je daleko prihvatljivija od četničkih ponuda u toj oblasti.

• Saradnja sa NOP-om propala je i zbog toga što D.M. nije uspeo da se, u pregovorima sa Titovim partizanima, nametne kao vodeća ličnost pokreta za oslobođenje zemlje.

To su, po mom mišljenju, neki od ključnih razloga zašto se D.M. definitivno odlučio za rezervnu varijantu, to jest da svoju vojničku i političku inferiornost u odnosu na partizane nadoknadi saradnjom sa okupatorom. Upr-

ZAŠTO SU SE RAZIŠLI ČETNICI I PARTIZANI?

kos razlikama koje su postojale između četnika i nemačkog okupatora, antikomunizam je predstavljao zajednički imenitelj četničko-nacističke kolaboracije, a to je na neki način predstavljalo i sponu za kraljevskom izbegličkom vladom. Vlada u Londonu morala je da zna za tu saradnju ali je, rukovodeći se političkim interesom da po svaku cenu sačuva kontinuitet svoje vlasti, zažmurila pred tom činjenicom. Stvorena je paradoksalna situacija: nadideološkijska saradnja protiv fašizma na svetskom planu, na jednoj, i četnički anti-komunizam u funkciji kolaboracije sa fašističkim okupatorom u Srbiji, na drugoj strani.

Postoji inače i jedna (ne i jedina) inherentna protivurečnost u neočetničkom pledoaeju. Ne može se, naime, tvrditi da si aktivan antifašista i, u isto vreme, pravdati se da si zbog brige za "očuvanje biološke supstance srpskog naroda" izbegavao da ulaziš u borbu sa Nemaćima. Izgovor "vredan para" da se prikrije sopstvena nemoć i odsustvo političke volje za aktivnu borbu protiv okupacije zemlje. Šta bi bilo sa antifašizmom da su svi tako u svetu rezonovali? Ali, i da se prihvati pravdanje pasivnosti, čime se može opravdati aktivna saradnja sa fašističkim okupatorom? Nemaći jesu bili militaristi i okrutni, ali ne i toliko naivni da naoružavaju i plaćaju nekoga ko

im radi o glavi. Tačno su znali da četnici nisu neka relevantna vojna snaga ali, s obzirom da su im se poklapali trenutni interesi, mogli su da ih koriste i koristili su ih u borbi protiv NOP-a. Ideološko protivništvo četnika sa partizanima može se tretirati kao sasvim legitiman razlog napuštanja borbene koalicije sa njima, ali ne može biti i razlog za odustajanje od oružane borbe za oslobođenje zemlje, još manje razlog za kolaboracionizam.

Ta je činjenica povećavala jaz između četnika i partizana, slabila je ugled i pozicije četnika D.M. u zemlji a na kraju i kod saveznika (Jalta). Saveznici su tražili dela, a ne "deklarativni", "antantni", i tome slično, antifašizam. Londonska kraljevska vlada nije ni izbliza učesnik u naporima antifašističke koalicije koliko su to bile neke druge izbegličke vlade, poljska izbeglička vlada, na primer, sa svojom Armijom krajovom ili De Golova vlada sa svojim uticajem na pokret otpora u Francuskoj. I jedni i drugi bili su prononsirani ideološki protivnici domaćih komunista, ali im to nije smetalo da se negde zajedno, a negde odvojeno, bore protiv nemačkog okupatora.

Jedno je sasvim sigurno: u pogledu međunarodne podrške četnici su bili u daleko boljoj poziciji od partizana, jer su skoro do kraja 1943. godine, imali punu političku, moralnu pa, ma koliko skromnu, i materijalnu pomoć zapadnih sila. Partizani u tom istom vremenu nisu uživali čak ni podršku svog ideološkog saveznika iz Moskve. Zato nije sasvim nerealna pretpostavka da su londonska vlada i D.M. ušli u "rizik" zajedničke borbe sa partizanima protiv okupatora, umesto što su se sa Nemaćima tukli protiv njih, verovatno je da bi se i politički tokovi u poratnoj Jugoslaviji razlikovali od onih koji su se zbili. Bar bi sudbina D.M. bila drukčija umesto što mu je suđeno za izdajstvo i saradnju sa okupatorom.

Mitologija nije dobra stvar ni kada je reč o doista velikim istorijski potvrđenim ličnostima i pokretima. A četnici i D.M. ni u kom slučaju to nisu. Mitovi ovde služe kao zamena za stvarnu ulogu tzv. "Jugoslovenske vojske u otadžbini" i kao sredstvo za falsifikovanje istorijskih činjenica. Teško se danas u Evropi može naći pokret ili stranka koji bi saradnju sa naciokupatorom nastojali da "peru" nekim naknadnim antifašizmom. Niko od branilaca četnika i D.M. i ne usuđuje se da analizira sankcije u poratnoj Francuskoj prema saradnicima okupatora, što i ne čudi jer su one bile neuporedivo oštrije nego u poratnoj Jugoslaviji. Političari i stranke u Srbiji, koje se uporno bave rehabilitacijom jedne promašene i, u suštini, istorijski anahrone politike, teško da mogu uveriti građane i evropske demokratičare da su baš oni pravi nosioci evropske budućnosti ove zemlje.

PREDSTAVLJENA NOVA KNJIGA ISTORIČARKE OLIVERE MILOSAVLJEVIĆ

"POTISNUTA ISTINA" - DOPRINOS DEMISTIFIKACIJI KVISLINŠTVA

Neposredno pred zaključenje ovog broja "Glas istine", u beogradskom Centru za kulturnu dekontaminaciju predstavljena je knjiga "Potisnuta istina - kolaboracija u Srbiji 1941-1944", novi doprinos dr Olivera Milosavljević, profesora Filozofskog fakulteta, borbi za demistifikaciju novije istorije Srbije.

Na promociji su, pored autorke, govorile istoričarke Latinka Perović i Olga Manojlović-Pintar i sociolog Đokica Jovanović. Knjiga je, uz materijalnu podršku Evropske unije, izašla u ediciji "Ogledi" Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji. Odnosi se na istu problematiku koja je razmatrana na tribini "Kvislinška uloga Milana Nedića - zašto se to danas opravdava i veliča" koju je pre pola godine, zajedno sa Centrom za kulturnu dekontaminaciju, Helsinškim odborom, Antifašističkim frontom i Antifašističkom akcijom Novog Sada, organizovalo Društva za istinu o antifašističkoj borbi u Jugoslaviji a na kojoj je Olivera Milosavljević bila jedan od govornika.

Knjiga je pravljen po principu "ako laže koza, ne laže rog", to jest dat je više nego uverljiv prikaz autentičnih svedočanstava iz Nedićevog perioda. To su uredbе, naredbe, dekreti, odluke, konkursi i objašnjenja Nedićeve vlade i kolaboracionističke i okupacione vlasti, govori i izjave Milana Nedića, propagandni tekstovi o Nediću kao "ocu" ili "sinu" nacije, o Hitleru, o "Novoj Srbiji" kao sastavnom delu Hitlerove "Nove Evrope". Uz iscrpan pregled štampe i propagandne delatnosti, u knjizi je naveden i pozorišni i filmski repertoar za uveseljavanje naroda u senci vešala, banjčkog logora i jajinačkog stratišta, što sve govori samo za sebe i stvara potpuno jasan dojam kome je stalo do prave slike i ko ime elementarne predstave o pojmovima i značenjima.

To su naglašavali i svi govornici na promociji ističući da ovo štivo ne može da ignoriše niko ko ozbiljno pročava istorijska zbivanja. Autorka Olivera Milosavljević je posebno akcentirala da ne stoji opravdanje da su rat i okupacija određivali da je "moralno" tako da se radi: "Postojao je izbor: kolaboracija sa fašizmom/nacizmom ili borba protiv njega. Ali danas nije ključno pitanje zašto su se 1941-1945. jedni opredelili da budu kvislinzi a drugi borci protiv fašizma. Ključno je pitanje: zašto su 2005/2006. prvi postali žrtve, a drugi zločinci.

(U sledećim brojevima "Glas istine" će knjizi i stavovima izrečenim povodom nje posvetiti više prostora).

IZ DRUGIH DELOVA NEKADAŠNJE ZAJEDNIČKE DRŽAVE

BOSNA I
HERCEGOVINANA MLADIMA
BORBA OSTAJE

Skupština Saveza udruženja boraca narodnooslobodilačkog antifašističkog rata (SUB-NOAR) Bosne i Hercegovine donela je odluku da ova organizacija nastavi rad pod imenom - **Savez antifašista i boraca NOR-a** BiH. Pri tome se ističe da je tako "učinjen najznačajniji iskorak organizacije u pravcu daljeg širenja i afirmisanja vrijednosti NOB-a", te da se na ovaj način, "u širokom antifašističkom frontu, šire afirmišu ideje NOB-a o jedinstvu naroda, njihovoj jednakopravnosti, društvu socijalne pravde, slobode i nezavisnosti, gdje su svi ljudi jednaki, o društvu okrenutom Evropi i svijetu, društvu materijalnog procvata, bez korupcije i kriminala".

Skupština Saveza antifašista i boraca NOR-a BiH konstatovala je da fašizam i pojave koje on donosi nisu otklonjeni i da država ne čini dovoljno da se to zlo iskoreni. Mnogo je dokaza o postojanju i delovanju fašističko-nacionalističkih snaga. Falsifikuje se istorija, govore se i pišu laži o nedvosmisleno poznatim događajima, izvrću se činjenice, falsifikuje i zaobilazi istina o NOB-u i vremenu velikih preobražaja 1945-1990, zlonamerno se piše o Titu.

Takođe je zaključeno da je krajnje vreme da se omogući normalno školovanje dece i da se udžbenici oslobode lažne istorije, veličanja ljudi i dela koji su zemlji doneli neizmerno zlo. Zahteva se da se deca odgajaju u duhu tolerancije i razumevanja istorije kako ne bi postala i ostala taoci tvrdokornih nacionalnih politika okrenutih samo svojoj istini i prošlosti.

Skupština je još jednom podsetila da je u zemljama Evrope zakonom zabranjen rad organizacija sa nacifašističkim programima zahtevajući da se to učini i u BiH.

U MOSTARU
VANDALIZMU NEMA KRAJA

Oskrnavljeni spomenik, remek-delo Bogdana Bogdanovića - Partizansko groblje u Mostaru, obnovljeno je uz pomoć donacija Norveške i Holandije. Izgleda, uzalud, jer u ovom, nekad po pesnicima, slikarima, beharu, lepoti i kulturi poznatom gradu, ne postoji dobra volja da se vandalima stane na put. Organizovano, uvek pred dan oslobođenja Mostara u II svetskom ratu, Partizansko groblje se ponovo skrnavi, a vlast na to uopšte ne reaguje.

Kako je napisao Mile Stojić u listu "Dani", prilikom posete Mostaru ambasador Norveške u BiH Henrik Ofstad bio je više nego šokiran kada je video oko sto oštećenih spomen-ploča na tek obnovljenom Partizanskom groblju inače prepunom fašističkih oznaka i simbola. "To nije sramota samo za Mostar i BiH, već i za čitav civilizovani svet", rekao je Ofstad dodavši: "Ovo je uvreda svim generacijama naših roditelja koji su se borili za slobodu u svetu. U većini evropskih zemalja zabranjeno je pisati i crtati hitlerovske simbole a ovde ih vidite na grobovima palih u borbi protiv nacizma."

Norveški ambasador takođe je podsetio da se Partizansko spomen-groblje u Mostaru nalazi na nacionalnoj listi spomenika, te da se vandalizam mora zaustaviti uz utvrđivanje ko je odgovoran ne samo za to što se dešava već i zašto to nije sprečeno i ne sprečava se.

Citirajući ovim povodom reči Bogdana Bogdanovića da ne plače nad sudbinom svojih spomenika jer bi bilo "licemerno žaliti za kamenjem u zemlji u kojoj su pobijeni toliki nevini ljudi", "Dani" konstatuju da je to "nevažno kamenje" važno kao "znak diferencijacije između nas i njih", Jer, "antifašizam nije ideologija, on je kultura, on je najveća kulturna tekovina Zapada. Ljudi koji danas skrnave antifašističke spomenike, sutra će skidati ljudske glave..."

civilizacijskim standardima, Rakić je istakao Titovu istorijsku ulogu pri čemu je pomenuo i to da nije nimalo slučajno što Titov portret i danas stoji u svečanoj sali Pentagona jer ga Amerikanci visoko cene kao veliku istorijsku ličnost i kao saveznika u borbi protiv fašizma.

Na skupu su pročitana i toplo pozdravljena pisma koja su učesnicima proslave uputili dr Radoslav Ratković u ime Saveza antifašista Srbije - Društva za istinu o NOB-u te, takođe iz Beograda, jedan od organizatora ustanka u BiH 1941. Ljubo Babić, a iz Londona mostarski pesnik Mišo Marić.

Iz Jablanice je Evropi i svetu, u ime preživelih boraca legendarne bitke i drugih antifašista, upućena poruka kojom se upozorava na preteće buđenje fašizma na ovim prostorima i apeluje na savest međunarodne zajednice da tome posveti dužnu pažnju, te da demokratskim i drugim sredstvima omogućiti delovanje fašističkih pokreta uobličeni u četničke, ustaške i druge srodne organizacije u BiH, kao što je učinjeno u drugim evropskim zemljama.

DA SE KOSTI MRTVIH
NE PREVRĆU

Na osnovu prošlogodišnjeg iskustva, pre obeležavanja 63. godišnjice bitke na Sutjesci činjeni su napor da se obezbediti dostojanstvena proslava. Savez antifašista i boraca NOR-a BiH nastojao je da usaglasi stavove sa boračkim organizacijama susjednih država i sa organima opštine Foča kao neposrednim domaćinom. Kada se saznalo da će Vlada Republike Srpske biti suorganizator i pokrovitelj, te da će govornici na proslavi biti Milorad Dodig, Mladen Ivanić i Milan Daljević, odbijeno je da "oni, u ma kojem vidu učestvuju u ovoj proslavi jer nisu dostojni ni da spomenu legendarnu Sutjesku, na njoj prolivenu krv naših drugova, heroja, koji tamo leže, a kamoli da tamo govore".

Stav Saveza antifašista i boraca NOR-a BiH bio je kategoričan:

"Smatramo da na Sutjesci nije mjesto onima koji još uvijek zlonamjerno prekraju istoriju, se, koristeći se vlašću, na zločinački način stavljaju ZAVNOBiH i njegove odluke kao temelje ove države - van snage... Sutjeska je naše najveće svetište pa ni u kom slučaju to nije mjesto za bilo kakva izborna i nacionalistička izjvljavanja i obračunavanja, a pogotovo osobama tipa Dodiga, Ivanića i Daljevića, osvjedočenih nacionalseparatista, eksponenata stranih država i njihovih agresivnih velikodravnih planova..."

Zbog toga je Savez antifašista i boraca NOR-a BiH, u dogovoru sa boračkim organizacijama Crne Gore i Hrvatske, odustao od 17. juna kao dana proslave i opredelio se za proslavu šest dana ranije. Govoreći na Tjentištu 11. juna pred oko hiljadu boraca NOR-a i drugih antifašista iz BiH, Hrvatske i Crne Gore, predsjednik Saveza antifašista i boraca NOR-a BiH Jure Galić ponovo je izrazio sumnju u dobre namere Vlade Republike Srpske, njenih lidera Dodiga i Ivanića i generala Daljevića, "sljedbenika Miloše-

POMOGLI SU SVOJIM PRILOZIMA

Od prethodnog broja "Glasa istine" svojim prilozima omogućili su da Savez podmiri egzistencijalne potrebe za svoj rad i opstanak: Dušanka Šukrija, Gašo Gajović, Mara Gajović, Milena Gajović, Ante Damić, Vuko Dragašević, Uzeir Zubović, Gojko Brajović, Dušan Vukadinović, Slaviša Numić, Gavro Cerović, Senka Džonlagić, Dušan Vujatović, Boža Pantić, David Atlagić, Mirko Ivančić, Azra Čemalović, Sead Hadžović, Jela Kadenić, Jelašin Sinovec, Anton Lah, Branislav Mihailović, Radoslav Ratković, Miljan Radović, Vitomir Sudarski, Milenko Marković, Josif Strunjaš, Radovan Pantović, Nebojša Dragosavac, Ljubo Babić, Ljubica Minić, Žika Stojić, Jovan Žarković, Zarija Stojović, Ljubo Đurić, Đuro Rodić, Slavka Munjas, Novak Rodić, Novak Anđelić, Mića Rakić, Marko Lah, Srđa Dragašević, Dragan Milić, Petar Mišović, Veselin Grbović, Bato Pešić, Veselin Đuranović, Slobodan Radović, Vanja Božović, Dragan Milonjić, Marija Ognjenović, Milorad Stojović, Ljubica Bujanić, Marija Korošec, Vuko S. Dragašević, Martin Košir, Ilija Radaković, Marko Vrhunec, Miško Štefe, Petar Stambolić, Momčilo Stevanović, Milorad Jovanović, Milosav Borovnjak, Stevan Mirković, Branko Komatina, Vera Marković, Dražen Ružić, Ljerka Sabić, Mile Mileusnić, Joža Daljević

PROSLAVA NA
NERETVI

Veliki broj mladih zapažen je prilikom obeležavanja 63. godišnjice bitke na Neretvi. Glasila su zabeležila da je na svečanosti bilo oko pet stotina neposrednik učesnika u najhumanijoj partizanskoj bitki upisanoj u sve vojne enciklopedije i bar još toliko drugih antifašista iz Bosne i Hercegovine, Dalmacije i Crne Gore.

Ovom prilikom govorili su učesnici bitke na Neretvi Mičo Rakić i Ekrem Đurić, a u ime mladih Selma Babić, apsolvant Saobraćajnog fakulteta u Sarajevu. Ističući da su i danas aktuelni zahtevi za borbu protiv nacionalizma i fašizma, za ravnopravnost ljudi i naroda i za ljudska prava po najvišim

više politike iz Beograda". Galić je postavio pitanje:

"O čemu će oni ovdje pričati, o borbi za dobrobit cijele BiH ili o priznavanju ravnogorskog četničkog pokreta, ili o nazivima ulica Draže Mihailovića i drugih četničkih vojvoda? Hoće li pričati o tome kako su četnike proglasili antifašistima, izjednačili u svemu s partizanima, herojima čije su kosti u ovoj kosturnici. Možda će govoriti o referendumima, realizaciji planova Radovana Karađžića o podjeli BiH. Mogu li se ti ljudi zacrviniti? Sumnjam da mogu..."

U sličnom tonu govorio je i potpredsjednik SUBNOR-a Crne Gore dr Ljubo Sekulić:

"Fašizam je vojno poražen, ali nije uništen, što se pokazalo u posljednjih 15 godina i to na gotovo svim prostorima SFRJ...I sada je fašizam prisutan u raznim fazama i oblicima djelovanja. On je i dalje najveća prijetnja svakom demokratskom društvu, pogotovo što se nalazi u institucijama sistema nekih zemalja... Ne možemo prihvatiti da bivša imena ulica zaslužnih antifašista nose sada imena četnika Draže Mihailovića, Baja Stanišića, Pavla Đurišića...Neprihvatljive su odluke Srbije i Republike Srpske o izjednačavanju četnika i antifašista - izdajnika i oslobodilaca..."

HRVATSKA

NAUČNI SKUP O BLAJBURGU I KRIŽNOM PUTU

Pokušaj revizije istorije preko Blajburga ne može dovesti u pitanje odnos prema antifašističkoj borbi kao pravедnoj i oslobodilačkoj - poruka je sa naučno-stručnog skupa koji je, uz učešće istaknutih naučnika i istoričara, održan u organizaciji Saveta antifašista Republike Hrvatske.

Na tom skupu rečeno je, između ostalog:

- Da bi se mit o Blajburgu zaključio, neophodno je utvrditi istinu, da se više ne manipulira i ne nanose dalekosežne negativne posljedice. Ratni dokumenti, izvještaji, svjedočenja knjige i sl. dovoljni su da se mogu sukobiti s ideološko-propagandnim manipulacijama. Nema osnova da se Tito optuži za ratni zločin jer je on osobno inzistirao na odgovornosti onih koji ne poštuju Ženevske konvencije (dr Tomislav Badovinac).

- Treba imati na umu i povijesni kontekst u kojem se sve događalo. Moramo biti svjesni da primjena današnjih kriterija na vrijeme prije 50 godina daje drugačiju sliku. Po današnjim kriterijima gotovo da nema povijesnog velikana koji ne bi odgovarao za ratne zločine. Zato retroaktivna primjena kriterija nije dobra (dr Ivo Josipović).

- Smisao mitologije o Blajburgu je da se zločinci predstave kao nevine žrtve, a pobjednici kao zločinci (Danijel Ivin).

- Bez obzira što je bilo nepoštivanja zapovijedi Vrhovnog komandanta u postupanju prema zarobljenicima, ta se naredba u osnovi provodila. Ipak, osveta i odmazda se nije

mogla izbjeći; među zarobljenicima bili su i poznati koljači iz Jasenovca i drugih stratišta, a među pripadnicima JA bilo je i onih kojima su ti ljudi pobjijali cijele obitelji. Sigurno je bilo ubojstava zarobljenika u pojedinim krajevima i od strane nekih jedinica, ali sigurno ni približno onako kako se upiru to dokazati pojedini autori. Da su zarobljeni ustaše i domobrani masovno ubijani, zar bi i sada bilo toliko živih bivših vojnika NDH, a ima ih gotovo koliko i boraca NOV (mr Ivan Fumić).

- Zbog odbijanja bezuvjetne predaje snagama JA i odluke o nastavljanju oružane borbe protiv JA od 9. do 15. svibnja došlo je do tragedije... Hrvatske kvislinške snage koristile su civilne izbjeglice kao štit u borbi protiv snaga JA... Zarobljeni vojnici (ustaše, domobrani i drugi) do 9. svibnja su bili ratni zarobljenici. Oni koji su zarobljeni od 9. do 15. svibnja ne mogu se tretirati kao ratni zarobljenici, jer su oni uhvaćeni kao naoružani pobunjenici protiv međunarodno priznate države Demokratske Federativne Jugoslavije. Dakle, legalno gledano, oni su odmetnici ili teroristi. Prema njima se ne mogu primjenjivati pravila ratnog prava, jer je rat završen 9. svibnja (Slavko Komar u ime grupe antifašističkih boraca).

- Antifašistička Europa tražila je da se zločinci kazne. Čerčil je zahtijevao da se primjeni pravda prema zločincima, ali ne i osveta, a nje je na kraju rata bilo. Motivirana je zločinima koji su činjeni u NDH od travnja 1941. Nisu u pravu oni revizionistički povjesničari koji tvrde da su mržnja i gnjev bili okrenuti samo prema Hrvatima (Ivo Goldstein).

TITO SE VRATIO U VELIKO TRGOVIŠĆE

Posle 14 godina, na zgradu železničke stanice u Velikom Trgovišću vraćena je spomen-ploča koja podseća da je odavde, vozom, krenuo u Sisak na izučavanje bravarskog zanata - petnaestogodišnji Josip Broz.

Veliko Trgovišće je rodno mesto Franje Tuđmana.

U OPATIJI NAJMLAĐA PRESEDNICA

Oaza vrhunskog turizma Opatija na čelu svoje organizacije Saveza antifašističkih boraca i antifašista ima najmlađu predsednicu u Hrvatskoj. To je tridesetogodišnja Iva Sorta-Bilajac, lekarka, magistar biohemijskih nauka, asistent na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci.

Ističući da je njen deda Leo Sorta sa 16 godina otišao u partizane, mlada predsednica kaže:

"Sa idejom antifašizma saživjela sam se još kao dijete, a kroz odrastanje i školovanje spoznala sam što antifašizam u stvari jest, koje su njegove ideje, na kojim vrijednostima počiva i prepoznala ga kao okvir unutar kojeg mogu djelovati i ja kao osoba. Posebno me privuklo to što antifašistički pokret u samoj svojoj osnovi promovira ideje demo-

kratičnosti i jednog poštenog civilnog društva, boreći se za prava svakog pojedinca. Uostalom, antifašistički pokret uveliko je cijenjen na europskoj razini, što je nedvojbeno pokazatelj da ga i mlade generacije prepoznaju kao sustav ideja blizak tekovinama suvremene europske i svjetske demokracije".

SLOVENIJA

"BOREC" O PUBLIKACIJI "POBEDA NAD FAŠIZMOM - 60 GODINA KASNIJE"

"Borec", reprezentativna ljubljanska revija za istoriju, antropologiju i književnost, sa velikim simpatijama predstavila je svojim čitaocima publikaciju "Pobeda nad fašizmom - 60 godina kasnije" koju je izdalo Društvo za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji.

Prenoseći reč sa promocije ove publikacije u beogradskom Centru za kulturnu dekontaminaciju, urednica "Borca" Tanja Velagić podseća da je sadašnji Savez antifašista Srbije - Društvo za istinu o NOB-u već više puta predstavljeno u ovoj reviji i to prilozima svojih članova i saradnika. Takođe ističe i doprinose Društva u razobličavanju iskrivljenog predstavljanja NOB-a i, posebno, izjednačavanja partizana sa kolaboracionistima. Pri tome urednica "Borca" pominje i neke slične tendencije u Sloveniji.

Sadržaj publikacije "Pobeda nad fašizmom - 60 godina kasnije" i autori svih njenih priloga u reviji su detaljno predstavljeni uz informacije kako se publikacija može nabaviti i kako se može više saznati o njenom izdavaču i njegovim aktivnostima.

ŽIRO I DEVIZNI RAČUN SAVEZA - DRUŠTVA

Žiro-račun Saveza - Društva za sve uplate, uključujući i članarinu, je:

3 5 5 - 1 0 1 9 1 9 4 - 8 3
Vojvođanska banka AD Novi Sad -
Filijala Beograd
Naziv: Društvo za istinu o
antifašističkoj narodnooslobodilačkoj
borbi 1941-1945, Beograd

Kod iste banke otvoren je i devizni račun Društva. Za devizne uplate potrebno je navesti:

DEUTDEFF (Deutsche Bank AG,
Frankfurt)

9 3 6 5 2 8 9 0 0 .

VBUBYU 22 - Vojvođanska banka
Novi Sad

Srbija i Crna Gora (Jugoslavija)
5 4 0 1 - 7 0 6 0 0 3 1 / 2 2

Društvo za istinu o NOB, Beograd

Kada je na opštinskim izborima (u Španiji) pobedila leвица sa socijalistima i republikancima na čelu, kralj Alfonso XIII abdicira i 14. aprila se proglašava II republika (prva, kratkotrajna, bila je u drugoj polovini XIX veka). Pošto leвица neodlučno i mlako sprovodi svoj ekonomski i socijalni program, na izborima 1933. pobeđuje desnica, reakcija. Stanje se u zemlji tek onda pogoršava i u jesen 1934. izbija ustanak rudara u Asturiji, koji biva ugušen u krvi, a hiljade ljudi završava u zatvorima. Jedan od glavnih krvnika bio je general Franko. Krajem 1935. stvara se savez levih i demokratskih partija, Narodni front (Frente popular) u koji ulazi i mala Komunistička partija, primenjujući novu antifašističku, frontašku liniju koju je Kominternu proklamovala na V kongresu III internacionalne u leto 1935. Na izborima početkom 1936. Narodni front pobeđuje zahvaljujući izbornom zakonu, koji je desnica krojila za sebe. Narodni front dobija znatno veći broj poslaničkih mesta, nego što bi dobio da je primenjen proporcionalni sistem. Po broju glasova pobjeda nije bila velika (dobio je 4,5 miliona glasova, desnica četiri, a centar 700 hiljada), a teritorijalno su izborni rezultati bili jasno raspoređeni: reakcija je dobila zapad i severni deo, sem Asturije i Baskije, a leвица istočnu i južnu polovinu Španije. Nekoliko meseci kasnije se u građanskom ratu Španija podelila na republikansku i frankističku, sem Andaluzije, gde je leвица pobedila na izborima, ali su je frankisti vojnički zauzeli.

Reakcija se nije pomirila sa gubitkom vlasti

PRE 70 GODINA, 22. OKTOBRA, U ŠPANIJI SU FORMIRANE
INTERNACIONALNE BRIGADE

FAŠIZMU SU REKLI "NO PASARAN!"

i, nemajući strpljenja da je vrati legalnim, demokratskim putem, otpočinje pripreme za njeno nasilno preuzimanje. Vršer se atentati, razne provokacije i izaziva nemir, osećaju se pripreme zavere u vojsci. Umesto da preduzme energične mere čišćenja armije, Republika samo premešta generala Franka i druge iz Španije u kolonije u Africi, gde oni imaju još veće mogućnosti za pripremu pobune protiv legalne vlasti. Glavni konspirator i organizator pobune general Sanjurjo gine u avionskoj nesreći i njegovu ulogu preuzima general Franko. Izbijaju lokalni sukobi između reakcije i levice. U odgovor na mnogobrojne atentate i napade reakcije, ubijen je vođa reakcije Hosa Kalvo Sotelo. Pobuna protiv Republike visi u vazduhu i 18. jula 1936. radio iz španskog Maroka objavljuje naizgled bezazlenu rešenicu: "Vedro nebo nad Španijom". Bila je to lozinka da je došao čas pobune.

Sa izvesnim izuzecima, komandni kadar i suvozemna vojska su se digli na oružje. Mornarica je uglavnom ostala verna Republici. Slaba, neodlučna vlada sa predsednikom Giralom, članom republikanske partije, pobunu je dočekala nespriprema. I narod, manje-više goloruk u svim većim gradovima, počev od

Madrida, udari na kasarne i savlada pobunjenike. Narod je otvarao magacine, uzimao oružje, političke partije su formirale svoje odrede milicije. Komunistička partija Španije formira čuveni Peti puk pod komandom Listera. Španski Maroko je u rukama pobunjenika, tamo je i Franko, ali bez mornarice i avijacije ne može da prebaci trupe u Španiju. Istovremeno sa savladavanjem većeg dela garnizona teku i uzajamna likvidiranja širom Španije. Oružane grupe i jedinice izvode na streljanje pripadnike sindikata i partija levice, i obratno, najčešće noću.

Građanski rat je trajao mesec-dva i kada je izgledalo da će pobuna biti savladana, Mussolini i Hitler priskaču Franku u pomoć. Brodovima i avionima su prebacili marokanske trupe koje su, krenuvši s juga, stigle pod Madrid krajem oktobra, početkom novembra. Četiri kolone pobunjeničke armije su se kretale sa zapada i severa da bi, stigavši pod Madrid, Franko dao poznatu izjavu da se "peta kolona, sastavljena od njegovih pristalica, nalazi u Madridu i da će ona udariti iz pozadine". I tako je nastao izraz "petokolonaši", kao sinonim za neprijatelja u sopstvenim rečima.

Pored prebacivanja trupa, fašistička Italija i nacistička Nemačka su ubrzano slale oružje i vojne jedinice, Italija pešadiju, a Nemačka avijatičare i tenkiste. Umesto da dozvole da Republika nabavlja oružje, što je kao legalna vlada po međunarodnom pravu imala pravo, zapadnoevropske zemlje se izjašnjavaju za neutralnost i stvaraju Komitet za nemešanje, u koji ulaze SSSR, Nemačka, Italija, Engleska i Francuska. Odluku tog komiteta da se niko ne meša i ne šalje oružje i drugu pomoć bilo kojoj strani - Hitler i Mussolini ne poštuju i pomoć Franku obilato stiže preko Portugala. Stižu tenkovi, avioni, artiljerija i vojnici iz Italije, tenkisti i avijatičari iz Nemačke. Napredno svetsko javno mnjenje staje na stranu Republike. Ne samo da se ogorčeno protestuje protiv fašističke intervencije i "nemešanja" zapadnih demokratija, već se organizuje pomoć Republici. Počinju da stižu i dobrovoljci. Posle bezuspešnih protesta u Komitetu za ne-intervenciju, Sovjetski Savez izjavljuje da se ni on ne oseća obaveznim da poštuje stav o ne-intervenciji. Kominternu je dala direktivu svim komunističkim partijama da šalju dobrovoljce u Španiju i već 22. oktobra španska vlada socijaliste Larga Kabaljera donosi dekret o osnivanju Internacionalnih brigada.

(Nastavlja se)

Povodom 70. godišnjice formiranja Internacionalnih brigada u Španiji, "Glas istine" iz knjige "Španija moje mladosti" objavljuje deo u kome se ukazuje na osnovne činjenice o španskoj republici i građanskom ratu. Autor knjige Lazar Udovički, jedan od osnivača Društva za istinu o antifašističkom NOB-u u Jugoslaviji, sadašnjeg Saveza antifašista Srbije, preminuo je 9. decembra 1997, tri nedelje pre nego što je ova knjiga izašla iz štampe. Sećanjima iz mladosti nekadašnji španski borac, obraćajući se svojoj deci, priključio je na kraju komentar:

● Stvaranjem socijalističke Jugoslavije, doživio sam pobjedu ideja i ideala za koje sam se borio kao komunist i antifašista. Ali, evo - i njenu propast, njeno razbijanje. Razbili su je nacionalizmi delova naših naroda, među kojima srpski, nacionalizam najvećeg jugoslovenskog naroda, snosi verovatno i najveću odgovornost. No, ne ulazeći u analizu i istorijati je propasti koju će učiniti kompetentniji ljudi i istorija, reći ću samo da uprkos svoj ovoj tragediji nisam izgubio veru u komunizam... Ostvarili su naši narodi pod rukovodstvom KPJ i Tita velike stvari, počev od pobjede nad fašizmom i oslobođenja zemlje od okupatora, zatim pobjedu nad Informbiroom 1948-1955, do uvođenja samoupravljanja i uzdizanja naše zemlje od zaostale agrarne do industrijski srednje razvijene zemlje kao i stavljanjem na čelo pokreta nesvrstanih zemalja. Ali, nažalost, naš društveno-ekonomski i politički sistem je poslednjih dvadesetak godina stagnirao, nije držao korak sa vremenom i ušao je u sveopštu krizu na koju smo mi, španski borci, ukazivali u svom pismu CK-u 1984. godine zahtevajući sazivanje širokog vanrednog kongresa SKJ da bi se tražio izlaz iz te krize. To nije prihvaćeno, tvrdoglavo se insistiralo na statusu kvo. Narod je gubio poverenje u sistem i vlast koje je kriza sve više kompromitovala. Nastao je vakuum u koji se ubacio nacionalizam izazvavši krvavi bratoubilački rat.

Ali ni razbijanje Jugoslavije i krvava tragedija koja još traje, ni pad realsocijalizma u Sovjetskom Savezu i istočnoevropskim zemljama nije kod mene pokolebao veru u ideju komunizma. Ukidanje eksploatacije čoveka od čoveka, ljudska solidarnost, socijalna pravda i jednakost su trajne vrednosti i njih neadekvatno organizovani državni sistemi koji su ih sprovodili ne mogu obzrediti. One su i te kako uticale i na menjanje i poboljšavanje kapitalističkog društva na Zapadu koje je znalo da se reformiše, preuzimajući i od socijalističkih zemalja sve pozitivne tekovine. Socijalističke zemlje, nažalost, nisu umele da urade obrnuto - da preuzmu pozitivne strane kapitalizma.